

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

Sídelní a bytové preference středoškolské mládeže

Residential and housing preferences of secondary school youth

Bc. Lenka Šebková

Plzeň 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Sídelní a bytové preference středoškolské mládeže“

vypracoval/a samostatně pod odborným dohledem vedoucí/vedoucího diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 20.4.2022

v. r. *Lenka Šebková*

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu své diplomové práce doc. RNDr. Jiřímu Ježkovi, Ph.D. za věnovaný čas a ochotu, odborné vedení práce a užitečné rady.

Obsah

Úvod	7
1 Cíle práce	9
2 Metodika práce a data	10
3 Teoretická východiska sídelních a bytových preferencí.....	11
3.1 Behaviorální geografie	11
3.1.1 Geografie času	12
3.1.2 Mentální mapy	13
3.2 Lidské potřeby.....	13
3.2.1 Teorie lidských potřeb podle Maslowa.....	14
3.3 Člověk a prostor	15
3.3.1 Vztah člověka a prostoru	15
3.3.2 Percepce prostoru.....	16
3.3.3 Efekt sousedství	16
3.4 Jádrové a periferní oblasti	17
4 Domov a bydlení.....	18
4.1 Domov.....	18
4.2 Bydlení	18
4.2.1 Výběr bydlení	19
4.2.2 Druhy bydlení	20
4.2.3 Kvalita bydlení.....	22
4.3 Domácnost.....	23
4.3.1 Typy domácností.....	24
4.4 Sídla.....	24
4.4.1 Venkov.....	25

4.4.2	Město	25
5	Prostorová mobilita obyvatel.....	27
5.1	Mobilita.....	27
5.2	Migrace	28
5.2.1	Faktory migrace	30
5.2.2	Migrace v České republice	31
5.3	Proces urbanizace.....	33
5.3.1	Proces urbanizace v České republice.....	35
6	Sídelní a bytové preference	36
6.1	Výzkum sídelních a bytových preferencí v České republice.....	36
6.1.1	Výzkumy sídelních a bytových preferencí zaměřených na mládež.....	39
6.2	Výzkum sídelních a bytových preferencí v zahraničí	41
7	Empirická část práce	43
7.1	Základní charakteristika respondentů	43
7.2	Bydlení respondentů.....	46
7.3	Migrační minulost respondentů.....	51
7.4	Sídelní a bytové preference respondentů	52
7.4.1	Sídelní a bytové preference jednotlivých gymnázií.....	60
7.5	Motivace absolventů SŠ a VŠ k návratu do Karlovarského kraje	62
7.6	Opatření, jak motivovat mladé lidi, aby neodcházeli z venkova do velkých měst a metropolitních regionů	64
	Závěr	65
	Seznam použitých zdrojů	67
	Seznam tabulek	72
	Seznam obrázků.....	73

Seznam příloh..... 75

Přílohy

Abstrakt

Abstract

Úvod

Prostor je jedním z hlavních atributů života člověka. Jeho poznávání a následné preference souvisí s věkem, zralostí, místem ve společnosti, příjmy, způsobem života a dalšími faktory (Siwek, 2011). Prostor může být prostředkem pro sentimentální zabarvení identit, které přispívá k probuzení vědomí společného původu, životních přesvědčení, podobných cest života, či rolí ve sdíleném systému a společnosti (Štefánková & Drbohlav, 2014).

Tématem této diplomové práce jsou sídelní a bytové preference středoškolské mládeže. V práci se zaměřuji na studenty gymnázií z Karlovarského kraje a Prahy. Konkrétně studentů Gymnázia Aš, Gymnázia Cheb, Prvního českého gymnázia v Karlových Varech, Gymnázia Sokolov a pražského Gymnázia bratří Čapků. Karlovarský kraj je periferní oblastí České republiky, proto se ve své práci budu zabývat otázkou, jak jeho perifernost ovlivňuje sídelní a bytové preference místní mládeže a budu porovnávat, zda a jak se odlišují od preferencí studentů gymnázia z Prahy, tedy jádra České republiky. Součástí práce je také interview s absolventy středních a vysokých škol z Karlovarského kraje a Prahy pro pochopení, jak se mohou během studia sídelní a bytové preference změnit. Na základě výsledků dotazníkového šetření a interviews navrhnu opatření, jak motivovat mladé lidi, aby neodcházeli z Karlovarského kraje, ale také z venkova a malých měst do měst velkých a do metropolitních regionů.

Pojmem preference se rozumí upřednostňování určitých subjektů vytvářením nerovných podmínek. Sídelní a bytové preference pak představují specifickou oblast výzkumného zájmu sociální geografie, která se zabývá zkoumáním atraktivity jednotlivých regionů, sídel a bytů, ale i vztahu člověka a prostředí. Na výzkum sídelních a bytových preferencí lze nahlížet ze sociologického a z geografického hlediska. Sociologické hledisko se věnuje stavu společnosti, geografické atraktivitě regionů. Pro pochopení fungování sídelních a bytových preferencí je potřeba obě hlediska spojit (Štefánková & Drbohlav, 2014). Při výzkumu sídelních a bytových preferencí se pracuje s „měkkými“ daty, které se týkají prvku vědomí, což vyžaduje obezřetně a střízlivě formulovat zjištěné poznatky (Drbohlav, 1990a). Výzkum sídelních a bytových preferencí není samoúčelný, může přispět ke zkvalitnění tvorby migračních prognóz a projekcí. V řadě studií byla potvrzena shoda mezi skutečnou realizovanou migrací

a preferencemi bydlení (Drbohlav, 1990a). Zásadní roli v sídelních a bytových preferencích hraje věk respondenta. Výzkumy ukazují, že mladé věkové skupiny jsou ekonomicky zaměřené, proto u nich dominují ta sídla, která jim potenciálně zajistí zaměstnání s dobrým finančním ohodnocením, proto je mezi nimi dobře vnímaný Pražský region a další metropolitní regiony. V této věkové skupině je nejvyšší intenzita potencionální migrace a následně i migrace reálné (Štefánková & Drbohlav, 2014).

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části práce se věnuji objasnění základních pojmů, které souvisí se sídelními a bytovými preferencemi. Praktická část obsahuje mnou provedený výzkum sídelních a bytových preferencí studentů gymnázií. V této části budu analyzovat jaké jsou preference studentů, jaké jsou důvody těchto preferencí a jak se jejich preference odlišují.

1 Cíle práce

Hlavním cílem této diplomové práce je analyzovat sídelní a bytové preference studentů vybraných středních škol Karlovarského kraje a Prahy a identifikovat faktory, které ovlivňují jejich sídelní a bytové preference pomocí dotazníkového šetření. Tato práce porovnává, jak se odlišují preference mládeže v Karlovarském kraji (v periferním regionu) a v Praze.

Díličními cíli diplomové práce je navrhnout opatření, jak motivovat mladé lidi, aby neodcházeli z venkova do velkých měst a metropolitních regionů na základě zjištěných výsledků a provést shrnutí dosavadních poznatků o sídelních a bytových preferencích obyvatel s důrazem na mladé lidi.

2 Metodika práce a data

Teoretická část diplomové práce obsahuje rešerši odborné literatury. Vymezuji zde základní pojmy a klíčové aspekty související se sídelními a bytovými preferencemi. Pro praktickou část práce byl zvolen kvantitativní přístup. V rámci tohoto přístupu byla zvolena metoda online dotazníkového šetření. Cílem dotazníku bylo získat reprezentativní vzorek dat vhodných pro výzkum sídelních a bytových preferencí středoškolské mládeže a získat maximum informací z co nejmenšího počtu srozumitelných otázek.

Dotazník se skládá z 22 otázek z čehož se 4 otázky týkají charakteristiky respondentů, tedy jejich pohlaví, školy, ročníku, a pokračování ve studiu na vysoké škole. Většina otázek v dotazníku je uzavřených a nabízí jednu možnost odpovědi. Cílovou skupinou dotazníku byli studenti gymnázií z Karlovarského kraje a Prahy. Tato gymnázia byla vybrána s cílem porovnání sídelních a bytových preferencí studentů v jádru a periferii České republiky.

Při tvorbě dotazníku je důležité si nejprve stanovit oblast výzkumu a jeho cíle. Dalším krokem je příprava otázek a následný předvýzkum. Předvýzkum je přípravná fáze, během níž prověřujeme vhodnou metodiku výzkumu, já provedla předvýzkum s pomocí několika studentů gymnázií. Pro sběr dat byl využit software Google Forms. Výhodou online dotazníku je časová nenáročnost a pohodlné vyplnění. Distribuce dotazníku proběhla oslovením ředitelů škol a přes sociální síť Facebook oslovením přímo studentů. Pro zpracování dat a následných grafových výstupů byl využíván program MS Excel.

Součástí práce je i strukturovaný rozhovor s absolventy středních a vysokých škol z Karlovarského kraje, který se zaměřuje na jejich motivaci k návratu do Karlovarského kraje. Rozhovory probíhaly při osobním setkání.

3 Teoretická východiska sídelních a bytových preferencí

V úvodní kapitole teoretické části této diplomové práce seznamuji čtenáře s přístupy a teoretickými východisky zkoumání sídelních a bytových preferencí. Regionální a sídelní preference obyvatelstva představují specifickou oblast výzkumného zájmu, jehož záměrem je zhodnocení různorodé atraktivity jednotlivých regionů a sídel a reflexe vztahu člověka a prostředí (Štefánková & Drbohlav, 2014).

Kapitola se dělí na tři části, první se věnuje behaviorální geografii, tedy disciplíně, do níž spadá výzkum sídelních a bytových preferencí, druhá část se věnuje lidským potřebám, neboť sídelní a bytové preference jsou utvářeny právě uspokojováním lidských potřeb a třetí část se věnuje vztahu člověka a prostoru, neb vlastnosti a kvalita těchto vztahů jsou důležitými determinujícími faktory pro život člověka v určitém prostředí a případné migraci.

3.1 Behaviorální geografie

Přístupem, který se věnuje zkoumání sídelních a bytových preferencí obyvatelstva je behaviorální a z části i humánní geografie (Štefánková & Drbohlav, 2014). Pojem behaviorální geografie lze převést do češtiny jako „geografie chování“, tento pojem se však v české geografické terminologii příliš nepoužívá, a tak se téměř ve všech českých geografických publikacích setkáváme s počestělou podobou původního anglického termínu (Siwek, 2011).

Behaviorální geografie vzniká v 70. letech 20. století v angloamerickém prostředí a zabývá se otázkami týkajícími se vztahu mezi chováním člověka a prostorem (Siwek, 2011). Golledge (2001) popisuje prostorové chování jako chování vztahující se k prostoru, nebo každodenní chování člověka, jehož součástí jsou činnosti jako cesta do práce, vzdělávání, nakupování či rekreace, které souvisí s údaji o vzdálenosti, frekvenci a směru cest, jejich opakovatelnosti a intervaly mezi jednotlivými událostmi.

Behaviorální geografii lze volně definovat jako směr socioekonomické geografie, která vychází z behaviorismu a klade důraz na individuální prostorové chování zdůrazňující kognitivní a rozhodovací faktory, které zasahují do vztahu mezi prostorem

a lidským chováním (Johnson a kol., 2000). Behaviorismus vychází z předpokladu, že lidské chování lze zkoumat bez znalosti vnitřních duševních stavů, vidí tedy lidské chování jen jako vztah určitého podnětu a následné reakce, oproti tomu behavioralismus uznává složitost lidského chování, které je provázané s procesem poznávání a pokouší se právě tradiční limitované chápání lidského chování nahradit (Drbohlav, 1990b).

Přístup behaviorální geografie vzniká jako nesouhlasná reakce na tehdejší teorie a modely založené na podstatě tzv. „ekonomického člověka“, ten byl vyznačován maximální racionalitou a informovaností, u kterého nebyly brány v úvahu iracionální faktory. Nereálnost této teorie potvrzuje výzkum chování farmářů ve Švédsku J. Wolpera (Drbohlav, 1990b). Nové behaviorální přístupy chápou člověka jako „homo psychologicus“, tedy v celé jeho šíři s jeho problémy, hodnotami a návyky (Kollár, 2008). V souvislosti s rozvojem myšlenek behaviorální geografie hovoří někteří autoři o nástupu behaviorální revoluce (Drbohlav, 1990b).

Předmětem behaviorálních výzkumů se stávají oblasti výzkumu procesu poznání (cognitive processes), prostorových představ (spatial images), mentálních map (mental maps), procesu učení v prostoru (spatial learning), návyků (habits), rozhodování (decision-making), výběru, motivace, postojů, zálib či přání. Empirické výzkumy se zaměřují na chování konkrétních jednotlivců či malých skupin uvnitř jednotlivých měst (na úrovni „micro-space“ a „urban“), setkáváme se však s výzkumy i na vyšší úrovni („landscape“, „regional“ a „global“) (Drbohlav, 1990b).

3.1.1 Geografie času

Jedním z odvětví behaviorální geografie je geografie času („time-geography“ či „time-space geography“), která zkoumá chování člověka v kritických situacích při ohrožení přírodními jevy, ale také se zabývá územními preferencemi obyvatelstva a jeho přemísťováním (Drbohlav, 1990b).

Její vznik je spojen s Hägerstandem a jeho spolupracovníky, kteří zaznamenali sílící potřebu zohlednit čas v geografických výzkumech. Dá se popsat jako přechod od popisu prostoru k popisu prostoru a časoprostoru. Časově-prostorové mapy využívají čtyřrozměrného prostoru a pohyb jedince v prostoru a čase se zobrazuje jako trajektorie (Roubalíková, 2009).

3.1.2 Mentální mapy

Mentální (též kognitivní mapy) jsou mapy, které mají lidé uložené v hlavě, kde jsou po celý život doplňované, ale též deformované (Siwek, 2011). Každý máme v hlavě mapu světa, který známe, avšak každá tato mapa je odlišná. Tyto mapy vyjadřují subjektivní představy o prostoru, který nás obklopuje (Tolman, 1948). Je to obraz, který se více či méně liší od reality, její podklad nám však slouží pro naše rozhodování. Na formování mentální mapy má vliv řada faktorů jako vzdělání, zkušenosti či převzaté názory. Informace o geografickém prostoru nemusí být vždy pravdivé a kvalifikované, navíc se vyvíjejí v čase. Mentální mapa vytvořena v mladém věku je méně komplexní a jednodušší, než mentální mapa stejného člověka v pokročilejším věku (Siwek, 2011).

Rozlišujeme mapy tzv. „gouldovského typu“ založené na přenesení určitých preferencí a „lynchovského typu“, kde jedinec na základně vlastního vnímání zobrazuje prostor tak, jak si ho vybavuje (Chramostová, 2010). Mapy „gouldovského typu“ vznikají přenesením informací od tazatele do mapy, kterou zpracovává kartograf a využívají se pro zaznamenání prostorových či rekreačních preferencí, tedy kde byste si přáli bydlet, nebo kde byste si přáli dovolenou. Mapy „lynchovského typu“ jsou samostatně zobrazeny jedincem, výsledkem je schéma, které reprezentuje jeho vidění světa, projevuje se jeho vnímání prostorového umístění a orientace (Pánek, 2014).

První mentální mapy na našem území byly mapami preferencí, které aplikovali Hynek a Hynková v publikaci věnované hodnocení jednotlivých částí města Boskovice (Siwek, 2011). Dále se mentálním mapám věnoval například Drbohlav, jehož první příspěvek „Mentální mapa ČSFR“ seznamuje s historií a metodickými postupy map a následně konstruuje mentální mapu preferencí místa trvalého bydliště středoškoláků v ČSFR (Osman, 2016).

3.2 Lidské potřeby

Sídelní a bytové preference jsou utvářeny potenciálním uspokojováním lidských potřeb, které dohromady vytvářejí hierarchický systém. Naplňování našich potřeb vede k uvědomělým i neuvědomělým důvodům potencionální migrace, které vycházejí z vnitřních preferencí člověka (Štefánková & Drbohlav, 2014).

Potřeba je vlastnost organismu, která vyhledává podmínky nezbytné k životu. Proces uspokojování lidských potřeb je dynamický děj, při kterém se potřeby utvářejí a uspokojují a dochází k němu v situaci nedostatku, nebo naopak přebytku. Tento stav nám přináší nelibé pocity, jejichž výsledkem je motivace, která nás dovede k uspokojení potřeby (Vrublová, 2020).

3.2.1 Teorie lidských potřeb podle Maslowa

Maslow (1943) utřídil lidské potřeby do pěti skupin dle jejich závažnosti, čímž vytvořil hierarchii potřeb známou též jako Maslowova pyramida.

Primární potřeby, které musí být uspokojeny vždy, jsou potřeby existenční, ty se nacházejí na nejnižším stupni pyramidy, další potřeby označil jako nedostatkové. Člověk musí nejprve aspoň z části uspokojit potřeby na nižším stupni, aby se mohl uspokojit dalšími potřebami. V praxi to znamená, že člověk, který týden nejedl si musí nejdříve obstarat potravu, aby se dále mohl věnovat svému rozvoji, či mezilidským vztahům. Závažnost vyšších lidských potřeb je oproti nižším fyziologickým potřebám výrazně ovlivněna individualitou jedince, neboť každý jedinec má odlišné životní hodnoty.

Obrázek 1 Maslowova pyramida potřeb

Zdroj: mentem.cz (2018), zpracováno Procházkovou

Obrázek č. 1 nám ukazuje hierarchii lidských potřeb, na nejnižší stupeň autor zařadil fyziologické potřeby, mezi něž můžeme zařadit činnosti jako dýchání, příjem

potravy či spánek. Dalším stupeň je bezpečí a jistota, potřeba vyvarovat se nebezpečí, jistota práce, příjmu, rodiny a zdraví. Navazuje sounáležitost a láska, které se vztahují ke společenské povaze lidí, patří sem přátelství, partnerství, rodina, ale také přijetí sociální skupinou. Dále pak potřeba uznání, dosažení úspěchů a sebedůvěra. Na vrcholu pyramidy je seberealizace, kam můžeme zařadit naplnění svých životních cílů a aplikaci schopností a talentu (Kašpárková, 2012).

3.3 Člověk a prostor

Prostor je jedním z hlavních atributů života člověka. Každý jedinec se s prostorem seznamuje postupně, čímž získává prostorové vnímání. Toto vnímání vychází z každodenního života a odehrává se na malé ploše (Siwek, 2011). Prostor může sloužit k uvědomění si společného původu, podobných životních cest či přesvědčení (Štefánková & Drbohlav, 2014). Poznávání okolního prostoru je ovlivněno obdobím lidského života, liší se v mládí a staří, ale i ve vývojové fázi lidstva jako celku (Siwek, 2011).

3.3.1 Vztah člověka a prostoru

Člověk si během poznávání prostoru, ve kterém žije, k němu vytváří vztah, který se neustále vyvíjí. V tomto vztahu se odráží naše charakteristiky osobnosti, rozdílné potřeby a hodnoty. Určité životní fáze máme spojené s určitými místy, někde jsme prožili dětství, první lásku, či nemoc, na některá místa člověk vzpomíná rád, jiná v něm nezanechají žádné hlubší city. Někteří prožijí vše na jednom místě, u jiných může být jejich osobní prostor velmi rozlehlý (Siwek, 2011).

Vztahy k prostoru mohou být intelektuální, emocionální a uživatelské. Výsledkem intelektuálního vztahu je znalost určitého prostoru, emocionálního pak citová vazba a uživatelského jeho ovládnutí. Člověk také prostor hodnotí, a to pomocí ekonomických, estetických a citových kritérií – hodí se mi využití tohoto prostoru? Líbí se mi tento prostor? Přitahuje mě tento prostor něčím? (Siwek, 2011).

Tuan (1990) označil území, ke kterému máme pozitivní citovou vazbu termínem topofilie. Většinou se jedná o území, které velmi dobře známe a ztotožňujeme se s ním, tím může být například náš rodný kraj. Opakem tohoto termínu je topofobie, jedná se o území, které v nás vyvolává negativní pocity (Ruan & Hogben, 2007). Negativně vnímanými místy jsou obvykle místa, se kterými máme nějakou negativní zkušenost jako

například nemocnice či vězení. Negativní pocity se také často pojí s neznámými místy (Siwek, 2011).

3.3.2 Percepce prostoru

Pojmem percepce se rozumí vnímání. Jedná se o proces, během kterého vzniká v lidském vědomí obraz reality. Percepce je u každého člověka odlišná. Závisí na charakteristice prostředí a na individuálních schopnostech člověka. Podle teorie percepce je naše nejbližší okolí v našem vědomí propleteno složitými vztahy, vzdálenější prostory jsou naopak prázdnější a vztahy mezi jejich prvky jsou jednodušší (Siwek, 2011).

Chápání percepce prostředí se ve výzkumech liší. Podle Lynche (1960) jde o vznik mentálního obrazu (mental image) prostoru, který je vytvořen na základě obrazotvornosti (imageability) prostředí a schopností člověka tyto obrazy vnímat. Gould a White (1974) vycházejí z principu prostorové zkušenosti a preferencí, k čemuž využívají mentální mapy. Paasi (1986) považuje osobní prostorovou zkušenost za zásadní v oblasti percepce prostředí.

3.3.3 Efekt sousedství

Efekt sousedství (neighbourhood effect) ukazuje tendence lidí preferovat pro své bydlení místa, která dobře znají, přesněji, ta, kde aktuálně žijí. Tento efekt představuje preferenční orientaci i v České republice (Štefánková & Drbohlav, 2014). Přesný mechanismus vzniku efektu není znám, pravděpodobně je výsledkem působení vnitřních i vnějších podnětů (Gould & White, 1974).

Intenzita tohoto efektu se liší v závislosti daného místa a individuálních jedinců, můžeme se proto setkat s výrazným i slabým vyjádřením. Silnou roli hraje sociokulturní a historický odkaz lokality, možnost uspokojovat potřeby obyvatelstva a individuální charakteristiky obyvatelstva, jako věk, vzdělání či sociální postavení (Gould & White, 1974).

Galster a Killen (1995) tvrdili, že sousedství ovlivňuje příležitosti a životní šance svých obyvatel prostřednictvím mechanismů, jako je například poskytování služeb, vliv na postoje druhých nebo endogenní procesy ovlivňující individuální rozhodování, preference a příležitosti. Vytvořili „strukturu příležitostí“, kde některé čtvrti ovlivňují své obyvatele pozitivně, zatímco jiné příležitosti omezují.

3.4 Jádrové a periferní oblasti

Regiony se mohou dělit na dva základní typy, kterými jsou jádro a periferie, na základě charakteristik jako poloha či demografické, socioekonomické a sociokulturní faktory. Jádro lze chápat jako místo, kde se koncentrují hospodářské, kulturní, politické a jiné instituce, oproti tomu periferie je okrajové území s nižší mírou integrace do regionálního systému (Burda, 2016).

Úkolem regionální politiky státu je zohledňovat specifika jednotlivých typů území, kterými jsou metropolitní území, aglomerace, regionální centra a jejich venkovského zázemí, strukturálně postižené kraje a hospodářsky a sociálně ohrožených území a vytvářet nástroje, jimiž ovlivní rozvoj specifických území. Pro účely identifikování tematických oblastí, ve kterých je potřebný územně specifický přístup vznikl dokument Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ podporující udržitelný rozvoj území (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2021).

Tento dokument popisuje zkoumané území Prahy jako metropolitní území, které má v rámci ČR výrazně dominantní postavení. Toto postavení vychází z násobně vyššího počtu obyvatel, ale i regionálního významu. V Praze je soustředěna převážná část správních orgánů České republiky a zastupitelské mise zahraničních států, jedná se tedy o jádrovou oblast. Karlovarský kraj je v tomto dokumentu označen jako strukturálně postižený z důvodu koncentrace sociálních, ekonomických a environmentálních problémů, lze jej tedy označit jako periferní oblast (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2021).

4 Domov a bydlení

Důležitou součástí výzkumu sídelních a bytových preferencí je otázka domova a bydlení, s čímž nás seznamuje následující kapitola. Kapitola vysvětluje rozdíly mezi pojmy domov, bydlení a domácnost. Domov nám dává pocit stability, bydlení uspokojuje naše potřeby a domácnost je obydlený prostor a zároveň skupina lidí, která jej obývá. V této kapitole se také zabývám faktory, které ovlivňují výběr našeho bydlení a hodnocením kvality bydlení. V podkapitole 4.4 se věnuji jednotlivým typům sídel a výhodám i nevýhodám, které obnáší bydlení v nich.

4.1 Domov

Domov si lze představit jako subjektivně vnímaný prvek identity jednotlivce, který se vztahuje k jeho bydlišti (Baxa, 2010). „Domov“ se odlišuje od „obydlí“ tím, že obydlí označuje fyzickou strukturu, ve které někdo žije (např. dům), kdežto domov je místo spojené s emocemi a zážitky, které jsou protkány prostorovými rysy (Soaita, 2015). Obydlí se může stát domovem, když je naplněno sociálním významem (Hoolachan, McKee, Moore & Soaita, 2016). Domov je tedy vlastně „významný typ místa“, které se skládá z prostorových, sociálních a abstraktních dimenzí (Easthope, 2004).

Domov nám poskytuje pocit bezpečí a důvěry, poskytuje nám základnu, do které se můžeme vracet ze světa. Také nám díky kontrole nad vlastním domovem vytváří pocit autonomie, čímž přispívá našemu duševnímu zdraví a pohodě. Domov se může stát naším odrazem, ztělesněním naší identity a odrážet naše estetické preference (Hoolachan a kol., 2016)

4.2 Bydlení

Bydlení je jednou ze základních lidských potřeb (Musil, 1985). Jde o složitý systém, který je tvořen technickými, ekonomickými, sociálními a územními prvky, které se navzájem ovlivňují a jsou na sobě závislé. Jedná se o souhrn určitých vztahů mezi lidmi a třídami, které určují architektonickou formu daného místa (Musil, 1971).

Na bydlení lze nazírat i jako na sociální problém a vyjádření kulturních hodnot, které nám ukazují úroveň společenského rozvoje společnosti. Bydlení je součástí životní úrovně, která určuje míru diferenciací standardu bytů, domů, občanské vybavenosti

i kvality obytného prostředí. Nekvalitní bydlení má důsledky v soukromé i veřejné sféře, například zhoršuje pracovní výkony a omezuje společenskou angažovanost. (Musil, 1985).

Funkcí bydlení je uspokojovat naše biologické, společenské a psychologické potřeby, což ovlivňuje strukturu bytů (jejich plochu, velikost, počet místností) ve kterých bydlíme. Tato struktura je ovlivněna vnitřními a vnějšími determinanty, které lze rozdělit podle Musila (1971) takto:

Vnitřní determinanty: struktura a funkce rodiny, velikost a skladba domácnosti, činnosti označované jako bydlení, interakce a komunikace mezi členy domácnosti, preference bydlících a jejich hodnoty

Vnější determinanty: složky vnějšího prostředí (klima, topografie) biologické a fyziologické determinanty (hygiena, fyziologické rytmy), politickoekonomické determinanty (typy vlastnictví, plánování), technologie a stavební hmoty, struktura osídlení a její změny (urbanizace), struktura národního hospodářství a životní úroveň (HDP), zvyky (volný čas), ideové faktory, architektura

Vnitřní a vnější determinanty se navzájem ovlivňují a struktura obytného prostředí odpovídá jejich kombinaci (Musil, 1971).

4.2.1 Výběr bydlení

Výběr bydlení je ovlivněn řadou faktorů, které diferencují názory na nejvhodnější druh bydlení. Mezi tyto faktory patří pohlaví, věk, rodinný stav, povolání, místo bydliště a dosavadní způsob bydlení (Musil, 1971). Dalšími důležitými faktory při výběru bydlení jsou sociální třída a životní styl (Beamish, Goss & Emmel, 2015).

Sociální třída je shluk demografických charakteristik, příjmů, vzdělání a povolání. Lidé v různých třídách mohou mít různá očekávání, chování a preference při výběru bydlení. Michelson (1976) identifikoval pět úrovní sociální třídy představující však pouze zobecnění odrážející stereotyp sociální struktury:

1. Nižší třída: nízké příjmy, často žádná stálá práce, nízké vzdělání
2. Dělnická třída: běžné dělnické zaměstnání
3. Nižší střední třída: průměrné platy, stálé zaměstnání, obvykle pracují pouze jako zaměstnanci

4. Vyšší střední třída: vysoké příjmy, vysoká míra vzdělání, někdy samostatně výdělečně činní
5. Vyšší třída: velké bohatství, alespoň mírné vzdělání, povolání nemusí být nutné, neb bohatství může pocházet například z rodinného majetku

Sociální třída se může během našeho života měnit, při výběru bydlení je proto důležité si uvědomit v jaké fázi životního cyklu se právě nacházíme, neb určitý typ obydlí nám nemusí v aktuální fázi vyhovovat kvůli odlišným potřebám. S životním cyklem souvisí i náš aktuální životní styl, který ovlivňuje právě i sociální třída ve které se nacházíme (Beamish a kol., 2015).

Nejatraktivnějším typem bydlení je rodinný dům, o které mají největší zájem zejména střední třídy. Toto bydlení odpovídá, jak jejich potřebám symbolizovat svůj status, tak i jejich větším nárokům na soukromí (Musil, 1971). Avšak vysoce atraktivním bydlením může být i bydlení v bytě, a to především v Praze a dalších velkých městech (Štefánková & Drbohlav, 2014).

I dnešní studenti mají větší zájem o atraktivnější bydlení. Tradiční koleje se společnými sprchami se pomalu stávají minulostí, soukromé firmy nabízejí studentům atraktivní a bezpečné bydlení, které také studentům poskytuje příležitosti k socializaci. Trendem je také bytové bydlení, standardem se tak stává kuchyně, soukromé ložnice, soukromé koupelny i společenské prostory a samozřejmostí je bezdrátové připojení k internetu (La Roche, Flanigan & Copeland, 2010).

4.2.2 Druhy bydlení

Prvním možným rozdělením druhů bydlení je rozdělení podle vlastnictví, tedy na vlastnické, nájemní a družstevní. V České republice 46 % domácností žije ve vlastním, 33 % využívá nájemního bydlení a 19 % domácností bydlí v družstevních bytech. Do kategorie ostatní spadá 2 % bytů (Zeman, 2003).

Vlastnické bydlení znamená, že danou nemovitost vlastníte a musíte jí zapsat do katastru nemovitostí. Pořizovací náklady bytu či domu jsou vysoké, pomoci nám však může například hypoteční úvěr. Výhodou je, že vlastníci nemovitosti neplatí žádný nájem, pouze úhrady za služby spojené s bydlením a příspěvek do fondu oprav. Navíc mohou s nemovitostí libovolně nakládat, pronajmout ji, přestavět či prodat. Vlastnické

bydlení je navíc nejvíce chráněno, lze jej omezit pouze zákonem, a to ve výjimečných případech (Zeman, 2003).

Nájemní bydlení znamená, že bydlíte v bytě, který má jiného majitele a nemůžete s bytem bez vlastníkovou souhlasu libovolně nakládat. Pronájem bytu neobnáší žádnou velkou počáteční investici, nájmy jsou však hlavně ve velkých městech vysoké a srovnatelné s platbou hypotečního úvěru. Nevýhodou hypotečních úvěrů je zadlužení na dlouhou dobu, výhodou je, že si splátkami platíte vlastní bydlení. Pronájmy jsou tak vhodnější na kratší dobu (Zeman, 2003). S nájemním bydlením se pojí pojem „generační nájem“, který označuje mladé lidi, kteří stále častěji žijí v nájemním bydlení po delší období svého života, protože si vlastnictví nemovitosti nemohou v dnešní době dovolit (Hoolachan a kol., 2016).

Družstevní bydlení znamená, že si nekupujete samotný byt, ale pouze tzv. družstevní podíl, čímž vzniká právo k nájmu daného bytu. Členové družstva platí nájemné zahrnující poplatky za služby a fond oprav. Družstevní byty jsou levnější než ty v osobním vlastnictví, ale nedostanete na ně od banky hypoteční úvěr (Pospíšil, 2020). Družstevní bydlení je bezpečné, největším rizikem může být špatné hospodaření družstva, což může vyústit ve vyhlášení konkurzu na majetek družstva, a tudíž i vašeho bytu, čímž o něj můžete přijít (Zeman, 2003).

Dalším možným druhem bydlení je bydlení sociální. Toto bydlení je poskytováno osobám v bytové nouzi, nebo osobám bytovou nouzí bezprostředně ohroženým, tedy například lidem, kteří vynakládají na bydlení nepřiměřenou výši svých příjmů. Sociální bydlení je poskytováno formou bydlení v bytech a může být propojeno na sociální služby např. na azylové domy (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015).

Na sociální bydlení navazuje pojem bezdomovectví, tedy absence domova. Jde o extrémní sociální vyloučení, ztrátu soukromého teritoria, která bývá spojena s nedostatkem stabilních vztahů s blízkými lidmi a nedostatkem bezpečí a jistoty. Lidé se stávají bezdomovci z různých příčin, čímž se mohou lišit jejich zkušenosti a také ochota usilovat o změnu (Vágnerová, Marek & Csémy, 2018). Bezdomovectví lze rozlišit na dvě základní formy, a to na zjevné a skryté. Zjevní bezdomovci jsou ti, kteří přežívají venku, žijí na ulici a přespávají například pod mostem nebo ve squatech. Skrytí bezdomovci jsou osoby, které žijí na ubytovnách a v azylových domech, nebo žijí nestále u svých známých

a příbuzných (Hradecký, 2015). Značnou část této komunity tvoří mladí lidé, ti většinou dodržují běžné sociální standardy jako čisté oblečení, hygiena a nenápadné chování a distancují se od zjevných bezdomovců. Jejich odchod na ulici může mít různé důvody jako například potřeba svobody a touha experimentovat, ale také může jít o důsledek vážných problémů, které mladý člověk nezvládá a utíká před nimi (Vágnerová, Marek & Csémy, 2013).

Bydlení lze také rozdělit podle typu budovy, a to do dvou základních kategorií na bytové domy a rodinné domy. Každý byt musí obsahovat kuchyň, pokoj, který může být spojen s kuchyní, jídelnou, obývacím pokojem a ložnicí, hygienické a sociální zařízení a předsíň. Byty lze kategorizovat na menší od 1 + kk, 1 + 1, 2 + kk, 2 + 1 až po velké byty 3 + kk, 3 + 1, 4 + kk, 4 + 1 a 5 + 1. Součástí bytových domů jsou také funkční jednotky mimo byty, které slouží všem obyvatelům domu tzv. domovní vybavení do kterého lze zahrnout například sklep na palivo, prostor pro ukládání dětských kočárků, nebo rozvodna ústředního vytápění. Můžeme rozlišit i několik druhů bytových domů, a to domy mezonetové (druh sendvičového domu, byt je rozdělen do 2. nebo 3. podlaží, schodiště je umístěno uvnitř bytu, klidná část bytu oddělena od provozní), schodišťové (byty přístupné ze schodišťové podesty nebo mezipodesty, vhodný pro velké a střední byty, 2 - 3 byty na podlaží), schodišťové, řadové (byty přístupné ze schodišťové podesty nebo mezipodesty, více bytových domů v řadě za sebou), schodišťové, věžové (izolované, větší počet podlaží) (Svatoňová a kol., 2012).

Nejrozšířenějším typem bydlení v ČR jsou rodinné domy, ty tvoří 63 % z celkového počtu domů a jsou především určeny pro vícečlenné rodiny. Charakter rodinných domů je dán vyššími nároky na prostor a komfort bydlení. Součástí rodinných domů je i jejich bezprostřední okolí, které může nabízet svým obyvatelům terasu, zahradu, dílnu, garáž nebo například altán (Svatoňová a kol., 2012).

4.2.3 Kvalita bydlení

Kvalitu bydlení můžeme chápat jako součást kvality života, snahu o nalezení vhodných indikátorů bydlení a snahu o hodnocení a rozvoj bydlení. Hlavním aktérem je bydlící, který má iracionální smýšlení a je ovlivněn svými zvyky, vkusem a kulturou. Dalším důležitým aktérem jsou veřejné instituce (státní a samosprávné), které se projevují

zejména v oblasti tržních mechanismů. Třetím aktérem jsou neveřejné (komerční) instituce jejichž cílem je zisk (Baxa, 2010).

Baxa (2010) navrhuje několik ukazatelů, které shrnul do pěti složek kvality bydlení:

1. Technická složka – druh obydlí, plocha obydlí, velikost a počet místností, počet obyvatel obydlí, použité materiály, energetická náročnost, napojení na inženýrské sítě, stáří obydlí, velikost pozemku, garáž, vybavení interiéru
2. Lokalizační složka – dopravní dostupnost, občanská vybavenost sídla, životní prostředí
3. Ekonomická složka – cena obydlí, výše nájmu, provozní náklady na bydlení
4. Právně-institucionální složka – podpora bydlení ze strany veřejné správy a samosprávy
5. Percepční složka – atraktivita prostředí, blízkost přátel a rodiny, sousedské vztahy, vztah k danému místu, osobní zkušenost

Většina těchto ukazatelů by se dala spojit do pojmu spokojenost, která je nejdůležitějším ukazatelem, ta ne vždy musí odpovídat ekonomickým a technickým ukazatelům.

Lux (2002) rozděluje kvalitu bydlení do tří složek: vnitřní (interiér), vnější (exteriér, obec, kde se obydlí nachází) a kvalita prostředí (fyzické a socio-geografické charakteristiky daného regionu).

4.3 Domácnost

Domácnost je vymezený, obydlený prostor a zároveň skupina lidí, která tento prostor obývá a společně v něm hospodaří. Domácnost lze také chápat jako rezidenční a ekonomickou jednotku. K jejímu vymezení nestačí pouze společné bydlení, ani pouze společné hospodaření a není synonymem pojmů byt a rodina (Akademie věd ČR, 2017).

Domácnost je soukromý prostor, který vznikl z potřeby mít vlastní teritorium, který slouží k realizaci činností jako je příprava jídla, spánek a odpočinek, často se zde odehrávají i pracovní aktivity. K zajištění chodu domácnosti slouží vybavenost

domácnosti, tedy předměty, které používáme k zajištění domácnosti a trávení volného času. Úroveň vybavenosti je dána ekonomickým rozvojem společnosti, životním stylem a individuálními hodnotami. Vybavením domácnosti lze ukázat vyšší společenské postavení a charakter rodiny (Akademie věd ČR, 2017).

4.3.1 Typy domácností

Počet a struktura domácností se zjišťuje při sčítání lidu. Podle bydlení, společného hospodaření a příbuzenských vztahů lze rozlišit tři základní typy domácností: bytové, hospodařící a cenzové (Český statistický úřad, 2014).

Bytová domácnost je soubor osob bydlících v jednom bytě a může být tvořena jednou nebo více hospodařícími domácnostmi (Český statistický úřad, 2014). Podle bytové jednotky se zjišťuje úroveň bydlení a vybavení. Hospodařící domácnost je soubor osob bydlících v jednom bytě, společně hradící náklady na bydlení, vybavenost, stravu a jiné. Sleduje se podle ní životní úroveň (Akademie věd ČR, 2017). Každá hospodařící domácnost je pak složena z jedné nebo více cenzových domácností, které se dále dělí podle příbuzenských či jiných vztahů na úplné a neúplné rodiny, vícečlenné nerodinné domácnosti a domácnosti jednotlivců (Český statistický úřad, 2014).

4.4 Sídla

„Sídlo je prostorově oddělená jednotka, kterou tvoří skupina domů a která je oddělena od dalších sídel volným nezastavěným prostorem. Sídlo má nebo alespoň v minulosti mělo obytnou funkci, nebo má rekreační funkci.“ (Perlín, 1999, s. 4). Většina sídel v ČR vzniklo při postupné kolonizaci české kotliny v době pozdního středověku. Od této doby nová sídla vznikají jen ojediněle. Podstatnější změny přinesla doba 30. leté války, během níž mnoho sídel zaniklo a opět vzniklo a po druhé světové válce, kdy došlo k odsunu německého obyvatelstva a tím došlo i k zániku sídel. Období 60. a 70. let minulého století je naopak charakteristické vznikem nových sídel tzv. rekreačních kolonií (Perlín, 1999).

Sídelní struktura České republiky se vyznačuje značnou roztržitostí, která je dána dlouhým historickým vývojem. V Česku existuje 6 258 obcí, což je způsobeno velkým počtem relativně malých obcí. 80 % všech obcí se nachází ve velikostních skupinách do 1 000 obyvatel, žije zde však pouze 17,2 % obyvatelstva ČR. Naopak obcí s více než

10 000 obyvateli je 2,1 % a žije v nich více než polovina obyvatel ČR. V České republice je pět velkoměst nad 100 000 obyvatel a žije v nich více než jedna pětina obyvatelstva. Zbývající část tvoří obce a malá města o velikosti 2 000-9 999 obyvatel s 19,7 % populace (Český statistický úřad, 2003).

4.4.1 Venkov

Venkov lze charakterizovat jako prostor zahrnující krajinu a zastavěné území malých sídel (vesnic). Je pro něj charakteristická nízká hustota zalidnění, menší intenzita sociálně ekonomických kontaktů a menší hustota vazeb mezi jednotlivými subjekty, které se ve venkovském prostoru pohybují. Pro vymezení venkovských sídel se v ČR využívá hranice 2000 obyvatel v obci (Perlín, 1999).

Výhody bydlení na venkově spočívají ve větší dostupnosti přírody, cenově dostupnějším bydlení ve větším prostoru v kvalitnějším a méně znečištěném životním prostředí (Fajmon, 2006). Mladí lidé však vytýkají venkovu především nudu s čímž souvisí zvýšená míra dojížděkovosti a také útlum veřejného života na venkově, který je způsoben působením vlivu městského stylu života na venkov, individualizací a zvýšenou mírou automobilizmu. Ženy také více pociťují nedostatek služeb a nižší nabídku pracovního uplatnění (Nevěděl, 2008).

Venkovská sídla se tradičně dělí na tři velikostní kategorie podle počtu usedlostí, a to na samoty, které jsou izolované a mají značný odstup od jiných obydlí, vsí, které jsou tvořeny seskupením 4 – 15 usedlostí a vesnice, které jsou tvořeny větším počtem usedlostí (Halás, Brychtová & Fňukal, 2013).

4.4.2 Město

Města jsou sídla nezemědělského charakteru, která se od venkovských liší zejména svými funkcemi (Halás a kol., 2013). Město je materiálním prostředím, které je tvořeno budovami a infrastrukturou a zároveň prostředím sociálním, tedy světem lidí a jejich vztahy (Ferenčuhová, 2013).

Vnějšími znaky města jsou soustředěný půdorys, existence uzavřeného a zřetelného jádra, větší počet neobývaných budov, jako například továrny, úřady nebo kostely a funkční rozdělení zastavěné plochy na obytnou část, průmyslovou část, nákupní část apod. Vnitřními znaky města jsou vysoký stupeň koncentrace obyvatelstva,

různorodost hospodářských činností a městských funkcí a plně vyvinutá středisková funkce města. Městské funkce se člení na funkce městotvorné, které slouží pro obyvatele mimo město (nabídka pracovních příležitostí, služeb apod.) a funkce městoobslužné, které slouží pro vlastní obyvatele města (veřejná doprava, kultura apod.) (Halás a kol., 2013). Města u nás lze rozdělit podle počtu obyvatel (Český statistický úřad, 2003) na:

- maloměsta 2 000 – 10 000 obyvatel
- města 10 000 – 100 000 obyvatel
- velkoměsta 100 000 – 1 000 000 a více obyvatel

S vymezováním měst souvisí i pojem aglomerace. Jde o sídelní útvar, který tvoří seskupení sídel kolem jednoho významnějšího města. Jednotlivá sídla jsou administrativně samostatná, ale mají s městem velmi intenzivní mezisídelní vztahy jako například intenzivní dojížděku do zaměstnání a škol, využívání městských služeb a kulturních i jiných zařízení (Halás a kol., 2013).

Město nabízí velké množství možností, přemíra podnětů, rychlé tempo a rozmanitost však ovlivňují lidskou psychiku, nutí k omezování emocionálních odpovědí a k vytvoření blazeovaného postoje ve vztahu k materiálnímu prostředí. Velkoměstský člověk reaguje hlavou, nikoli srdcem, což je jeho obrana před přesycením. Psychologické přizpůsobení je vyžadováno materiálním prostředím, ale i množstvím sociálních kontaktů, které městský život zahrnuje (Ferenčuhová, 2013).

5 Prostorová mobilita obyvatel

Pro výzkum sídelních preferencí je objasnění lidské mobility zásadní. V této kapitole vysvětlují pojmy mobilita a migrace, zabývám se faktory migrace a migrací v České republice. Poslední podkapitola vysvětluje proces urbanizace a následně popisuje proces urbanizace v České republice.

5.1 Mobilita

Mobilitu neboli pohyblivost lze rozdělit na mobilitu sociální a mobilitu prostorovou. Sociální mobilita se týká možnosti jednotlivců či celých skupin měnit svůj sociální status (Akademie věd ČR, 2018). Sorokin (1959) rozlišuje mobilitu horizontální, během níž dochází k přesunům prostorovým či profesním, aniž se přitom mění výše soc. statusu a mobilitu vertikální, která znamená vzestup na společenském žebříčku.

Když se mluví o mobilitě prostorové jde o pohyb obyvatel v prostoru se záměrem uspokojování jejich potřeb. Nejedná se jen o fyzické přemístění, ale i proces výběru místa, který je propojen s organizací a využíváním prostoru a emocionální vazbou (Drbohlav, 2018). Nejdůležitějším typem prostorové mobility z hlediska dlouhodobého vývoje společnosti je migrace (Drbohlav a kol., 2010).

Faktory, které ovlivňují prostorovou mobilitu lze rozdělit následovně (Akademie věd ČR, 2018):

1. Faktory strukturální - demografické, sociální a ekonomické charakteristiky obyvatel
2. Geogr. rozmístění obyv. v území - ve vztahu k úrovni urbanizace, hierarchii sídel, vzdálenosti bydliště a pracoviště
3. Dosažená úroveň ekon. a soc. rozvoje - životní úroveň, vybavenost dopravou, sítí služeb

Pohyby obyvatel jsou vázány na prostor různého řádu, tyto řády lze hierarchizovat jako mikro, mezo a makro, může se jednat o městskou čtvrť, celé město, aglomeraci, kraj nebo stát. Můžeme tedy rozeznávat pohyby mezinárodní, vnitrostátní, vnitroměstské, mezi městy, z venkova na venkov, z venkova do města, z města na venkov apod. Dále je lze rozdělit podle času na pravidelné – nepravidelné a návratné – nenávratné, podle

procesu rozhodování na dobrovolné – vynucené, podle počtu a sociálního charakteru zúčastněných na individuální, skupinové, hromadné, rodinné, apod., podle příčiny na ekonomické, sociální a přírodní a podle volby cíle na konzervativní a novátorské (Akademie věd ČR, 2018).

5.2 Migrace

Migraci si lze vyložit jako pohyb, stěhování či přesídlování lidí (Henig, 2007). Povaha migrování se v moderní společnosti s měnícími možnostmi toku zboží, peněz a lidí proměňuje a s tím i její vnímání a politické regulace (Barša & Baršová, 2005). Svět je geopoliticky rozdělen hranicemi na jednotlivé státy, státy jsou však v dnešní době propojeny mezinárodními společenstvími jako například EU či NATO (Anderson, 1991).

OSN vnímá migraci jako pobyt jedince za hranicemi státu, v němž se narodil trvající déle než jeden rok, jde tedy o abnormální situaci a vybočení z přirozeného stavu. Toto chápání posiluje rozlišování pojmů migrace a mobility, neboť mobilitu chápe jako vnitřní pohyb členů státního či mezinárodního společenství za účelem zvyšování hospodářské produktivity (Janků, 2006).

Migraci lze typologizovat podle několika kritérií, které se můžou u jednotlivých autorů lišit, Henig (2007) používá následující kritéria:

1. Kritérium lokalizace:

- a. *migrace mezinárodní* - probíhá mezi státy
 - i. kontinentální, mezikontinentální
- b. *migrace interní* - dochází k ní uvnitř státu
 - i. regionální, lokální

2. Kritérium příčiny:

- a. *dobrovolná* - akt vědomé, dobrovolné volby
 - i. pracovní migrace, migrace z důvodů sjednocení rodin, migrace za účelem studia
- b. *nedobrovolná* - předchází akt nedobrovolného rozhodnutí migrovat z důvodů politických, náboženských a environmentálních
 - i. vnucená migrace (masové vyhánění obyvatel během válek), vynucená migrace (sucho, povodně, hladomor, epidemie)

3. Kritérium časovosti:

- a. *permanentní migrace* – trvalá
- b. *dočasná migrace* – na nějaký omezený čas

S jednotlivými typy migrací je důležité si vymezit označení migrujících osob, ty jsou následující:

Tabulka 1 Přehled politických označení migrujících

	Dobrovolná	Nucená
V rámci národního státu	Vnitřní migrant Dojíždějící za prací	Vnitřní vysídlenec
Přes hranice národního státu	Migrant Imigrant Emigrant Nelegální imigrant Imigrant bez dokladů Ekonomický migrant	Žadatel o azyl Uprchlík
	Falešný uprchlík	
	Transmigrant	

Zdroj: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity (2006), zpracováno Lenkou Šebkovou

Regionální a sídelní preference lidí přímo souvisí s migrační motivací, kterou si lze představit jako vzniklou potřebu uspokojenou realizací migrace (Drbohlav, 1990a). Pokud není migrační motivace uspokojena, vzniká nám potencionální migrace, jedná se o představy o možné migraci. Potencionální migrace vzniká uvědoměle i neuvědoměle naplňováním našich potřeb, čímž vznikají vnitřní faktory regionálních a sídelních preferencí člověka. Lze ji definovat jako zájem člověka migrovat, přestože se za současných podmínek může tato migrace jevit jako nereálná například z finančních či rodinných důvodů (Štefánková & Drbohlav, 2014). Reálná migrace vzniká na základě migračního rozhodovacího procesu, který zahrnuje migrační záměr, volbu a strategii (Canzler, Kaufmann & Kesselring, 2008). V souvislosti s migračními záměry obyvatelstva je třeba zmínit i opačný efekt, a to sídelní stabilitu, která se promítá do již

zmíněného sousedského efektu. Intenzita potenciální migrace závisí na míře promigračních a prosedentárních faktorů (Štefánková & Drbohlav, 2014).

5.2.1 Faktory migrace

Migrace probíhá na základě posouzení vnějších a vnitřních faktorů zahrnujících sociální a pracovní problematiku, ale také neekonomické a individuální potřeby migranta (Kellerman, 2006). Nyní většina lidí migruje hlavně z ekonomických důvodů, menší vliv pak mají faktory kulturní a environmentální. Během 20. století v Evropě převládaly faktory politické z důvodu nestability nebo pronásledování při značné politické a kulturní rozmanitosti (Palát, 2014).

Lee (1966) rozděluje faktory, které způsobují migraci na „push“ a „pull faktory“. „Push faktory“ vypuzují migranta z jeho země, jde o nepříznivé okolnosti v oblasti, kde člověk žije. Můžeme mezi ně zařadit například válku, nedostatek pracovních míst, omezování náboženské a politické svobody nebo přírodní katastrofy. Oproti tomu „pull faktory“, jsou takové, které migranta přitahují do cílové oblasti. Mezi tyto faktory můžeme zařadit například pracovní příležitosti, lepší životní podmínky, politickou a náboženskou svobodu nebo lepší zdravotní péči a vzdělávání.

Další migrační teorií je teorie neoklasická. Podle této teorie je migrace způsobena nerovnoměrným rozdělením práce a kapitálu, a to buď na úrovni celé země, v tomto případě se jedná o makroekonomický přístup nebo na úrovni jednotlivce, což je přístup mikroekonomický. Podle makroekonomického přístupu je migrace důsledkem nerovností mezi jednotlivými státy. Mnohé ekonomiky při hospodářském růstu narážejí na nedostatek kvalifikovaných pracovníků, opakem jsou země s přebytkem práce a nízkou úrovní mezd, což by právě migrace podle této teorie mohla vyrovnat. Mikroekonomický neoklasický přístup dbá na kalkulace možných nákladů a přínosů individuálních jedinců (Massey et al., 1993).

Nová ekonomie pracovní migrace tvrdí, že rozhodnutí o migraci nevzniká u jednotlivých izolovaných aktérů, ale ve větších celcích spolu souvisejícími lidmi, jako například rodinnými příslušníky. Cílem není pouze maximalizovat své příjmy, ale také minimalizace možných rizik a omezení (Stark, 1991).

Teorie duálního pracovního trhu se zaměřuje na poptávkovou stranu migrace v cílových zemích a nabírání pracovníků z rozvojových zemí, klíčovým faktorem jsou zde strukturální podmínky v přijímající zemi. Důvodem migrace nejsou nerovnosti mezd, ale nedostatek pracovníků v určitých sektorech v přijímajících zemích trhu (Massey et al., 1993).

Poslední teorií je teorie světového systému, která hledá příčiny migrace na základě měnící se struktury uspořádání tržních vztahů v rámci světového systému. Migrace v rámci této teorie souvisí s nerovnostmi mezi rozvinutými jádrovými oblastmi a zaostalými oblastmi periferie. S expanzí kapitalistických vztahů do periferních oblastí zde probíhají strukturální změny, kdy se část původně zemědělsky zaměřené populace stává levnou pracovní silou v oblastech jádrových. Lidé ztrácejí svoji soběstačnost a odcházejí za vidinou vyššího výdělků do měst či do zahraničí (Palát, 2014).

5.2.2 Migrace v České republice

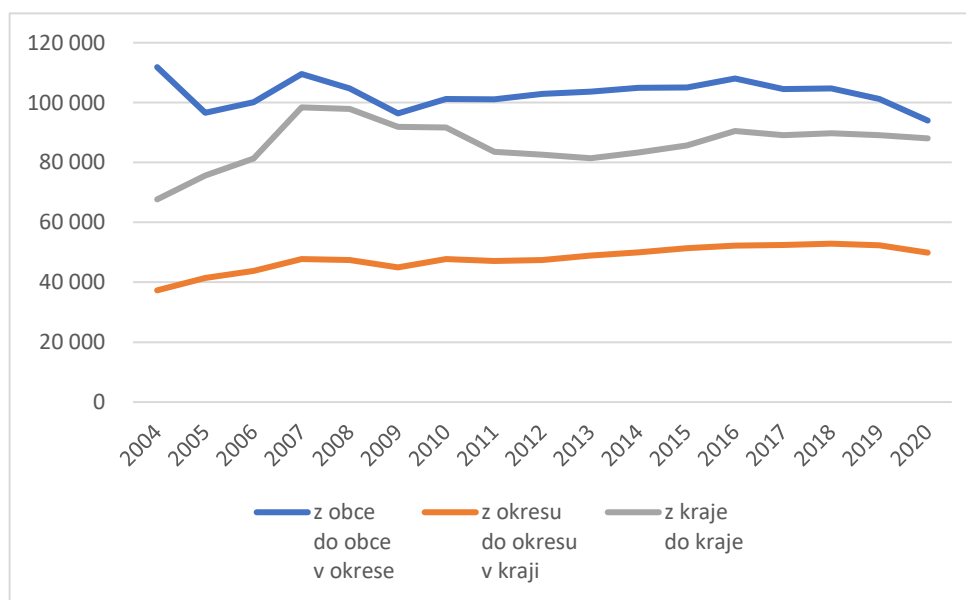
V roce 1989 došlo na území České republiky k zásadním politickým změnám, které ovlivnily vývoj mezinárodní migrace v naší zemi. Pád železné opony, politická a ekonomická transformace, rozdělení Československa, vznik samostatné České republiky a vstup do EU, právě tyto zlomové události naší historie vedly ke zvýšení objemu mezinárodní migrace na našem území. Během první poloviny 90. let byla Česká republika hlavně tranzitní zemí s dominantními proudy z Východu na Západ, postupně se stala i zemí cílovou (Drbohlav a kol., 2010). V dnešní době žije v Česku kolem 600 000 cizinců, nejvíce v Praze a to kolem 200 000. Nejčastější národnosti cizinců v Česku jsou Ukrajinci, Slováci, Vietnamci, Rusové, Poláci a Němci (Česko v datech, 2019).

Nejčastějším typem migrace u nás je migrace vnitřní, která je přístupnější chudším lidem, její přínos pro rozvoj je proto větší, než migrace mezinárodní (Kozáková, 2014). Se změnami v 90. letech se daly očekávat velké změny v oblasti migračních preferencí a následné migrace, výrazný posun však v reakci na změnu ekonomického potenciálu nepřinesl (Čermák, Hampl & Müller, 2009). Tento jev souvisí s neekonomickým migračním konzervatismem českého obyvatelstva, u kterého hraje vyšší roli kulturní a historický význam měst a jejich „ekologická kvalita“, než ekonomické příležitosti (Illner & Vajdová, 1992).

Po roce 1989 došlo k poklesu vnitřní migrace v důsledku deformovaného trhu s byty a domy (regulované nájemné, problémy s restitucemi) a v důsledku české mentality umocněné vlastnickými poměry (Bartoňová, Beranová, Burcin, Kantorová, Kučera, Kučera, Mašková, Sobotka, & Zeman, 2002). Migrační tok v této době probíhal spíše z Prahy do dalších jádrových oblastí a periferie, tedy proti sídelně-regionální hierarchii (Čermák, Hampl & Müller, 2009). Vnitřní migraci dodnes dominují pohyby tří směrů, a to z Hlavního města Prahy do okresů Praha-východ a Praha-západ a z Brna-města do okresu Brno-venkov (Český statistický úřad, 2016).

Determinanty vnitřní migrace lze rozdělit do tří skupin, a to na ekonomické, institucionální a sociální (Paleta & Jandová, 2010). Pro migraci lidí, kde je rozhodujícím motivem pro přistěhování kvalita životního prostředí používáme termín „amenitní migrace“. Snahou amenitních migrantů je žít v území s hodnotnějším přírodním, sociálním a kulturním prostředím, a tím dosáhnout vyšší kvality života (Novotná & Kopp, 2010).

Obrázek 2 Vývoj vnitřního stěhování obyvatel ČR podle typu stěhování v letech 2004 - 2020

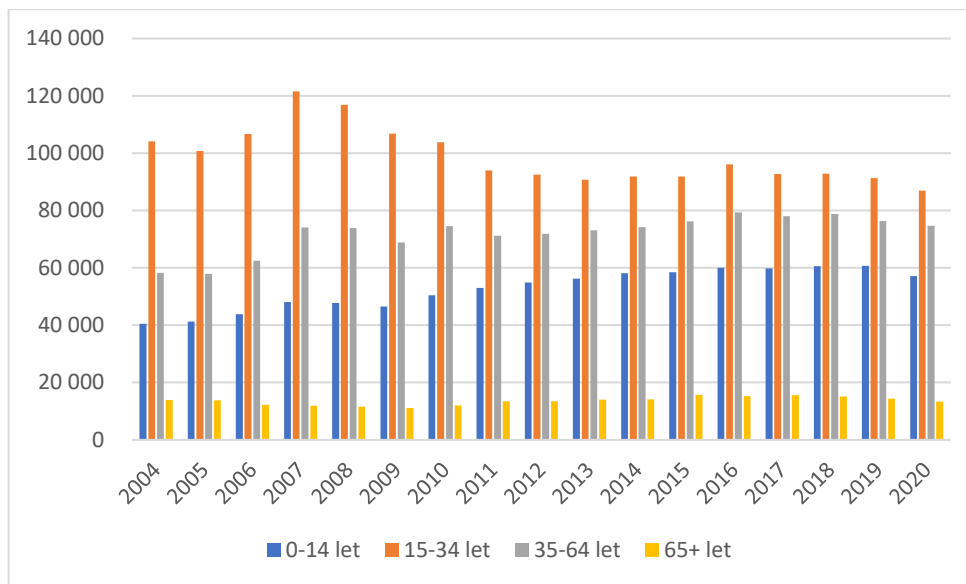

Zdroj: Český statistický úřad (2021), zpracováno Lenkou Šebkovou

Obrázek 2 nám ukazuje vývoj vnitřního stěhování obyvatel ČR podle typu stěhování mezi roky 2004 až 2020. Můžeme pozorovat, že nejčastějším typem stěhování je stěhování z obce do obce v rámci jednoho okresu, to může být způsobeno nárůstem

dezurbanizace. Významné je i stěhování z kraje do kraje, které zaznamenalo nejvyšší nárůst v roce 2007. Nejmenší podíl na vnitřním stěhování obyvatel má stěhování z okresu do okresu v rámci jednoho kraje.

Obrázek 3 Vývoj vnitřního stěhování obyvatel ČR podle věku stěhujícího v letech 2004 - 2020

Zdroj: Český statistický úřad (2021), zpracováno Lenkou Šebkovou

Můžeme vidět, že nejvíce se stěhují lidé ve věku 15 – 34 let, to souvisí například se stěhováním za studiem, za prací nebo se zakládáním rodiny. Mladší migranti se častěji stěhují z venkova do středních a větších měst, starší migranti se více stěhují na venkov nebo do menších měst (Čermák, 1996).

5.3 Proces urbanizace

Pro výzkum sídelních preferencí je třeba nastítnit procesy vývoje migračních tendencí obyvatel, tedy stěhování obyvatel do velkých měst, nebo naopak stěhování z měst do okrajových částí a na venkov. Stav urbanizace daného regionu přináší informace o migrační motivaci v daném území, která souvisí s regionálními a sídelními preferencemi zdejšího obyvatelstva. Pokud dochází ke koncentraci obyvatel, souvisí to především s ekonomickými důvody stěhování, pokud k dekoncentraci bývá motivem ke stěhování kvalita životního prostředí. Tyto motivy však nelze oddělit, cílem je najít vhodnou kombinaci ekonomických a environmentálních podmínek prostředí podle preferencí konkrétního jedince (Ouředníček, 2000).

Z hlediska směrů migrace lze sledovat procesy urbanizace, suburbanizace, desurbanizace a reurbanizace. Prvním stádiem je proces urbanizace, což je přesun obyvatelstva z venkova do měst (ze sektoru zemědělství do průmyslu). Obyvatelstvo se koncentruje především v centrálních oblastech města v blízkosti průmyslových továren, což je způsobeno prozatím nízkou dopravní mobilitou lidí, kteří většinou museli do zaměstnání docházet pěšky. Tento proces vede ke koncentraci obyvatelstva a expanzi průmyslových a obytných částí města. V centrálních částech města začínají vznikat příjmové zóny s často velmi špatnými životními podmínkami, což vede obyvatelstvo ke stěhování směrem k okraji města. To je možné díky zvyšování životní úrovně přistěhovalců díky vyšším příjmům, dostupnosti vzdělání, zvyšování kvalifikace, ale také rozvojem kolejové dopravy (Ouředníček, 2000).

Druhým stádiem je proces suburbanizace. K tomu dochází v případě, kdy dominuje růst zázemí nad jádrem, přičemž roste celý městský region (Sýkora & Posová, 2011). V tomto stádiu dochází k rozvoji dopravy. Objevují se automobily a autobusy a vznikají nové trasy veřejné dopravy, což umožňuje obyvatelům stěhování na okraj města se zdravějším bydlením a oddělení bydliště a pracoviště. Průmyslová výroba se přesouvá do míst, kde nejsou továrny na obtíž a zároveň stále mají dobrou dopravní dostupnost. Během suburbanizace se formují městské aglomerace hvězdicového tvaru, kde se obyvatelstvo koncentruje podél hlavních dopravních tahů v okolí města (Ouředníček, 2000).

Ve třetím a čtvrtém stadiu vývoje měst, tedy při desurbanizaci a reurbanizaci, městský region jako celek ubývá (Sýkora & Posová, 2011). Desurbanizace je spojena s meziměstskou decentralizací. Začínají se projevovat i nevýhody suburbanizace jako například neúnosné zatížení dopravního systému, nebo nahrazení bydlení v centrálních částech města službami. To vede k poklesu počtu obyvatel, nejen však v jádrovém městě, ale také v jeho suburbii. Okolní venkovské oblasti se na úkor přírodního prostředí a zemědělské půdy transformují na městská sídla, čímž dochází k populačnímu úbytku celého funkčního regionu. Proces reurbanizace se snaží o znovuoživení center velkých měst pomocí rehabilitace obytného prostředí, vytvářením pěších zón, vylepšením sociální infrastruktury, zlepšením dopravní situace i opětovným přiblížením bydliště a pracoviště (Ouředníček, 2000).

S reurbanizací souvisí i pojem gentrifikace. Gentrifikace je ekonomická, sociální a prostorová revitalizace centrálních částí velkých měst. Dochází k rehabilitaci chátrajících čtvrtí a začínají se sem stěhovat mladí, vzdělaní a dobře situovaní lidé, což vede k odchodu, nebo až vytlačení původních obyvatel s nižším statusem (Sýkora, 1993). Gentrifíeri přinášejí do těchto čtvrtí změny jako například zvýšení statusu, omlazení, novou kulturu bydlení, využívání volného času či nakupování (Zukin, 1987). Pro gentrifíery vznikají v těchto čtvrtích nová zařízení služeb jako stylové restaurace, kavárny, pekárny, prodejny zdravé výživy, fitness centra a podobně. Naopak odtud mizí zařízení jako herny, výčepy, zastavárny, bazary nebo second-handy (Kubeš, 2017).

5.3.1 Proces urbanizace v České republice

Proces urbanizace se v České republice projevoval především ve 20. století. Během 60. až 80. let docházelo ke zkracování vzdálenosti stěhování a k migračnímu uzavírání krajů a okresů. Nejatraktivnějšími byla středně velká sídla, kam směřovala investiční výstavba (Bartoňová a kol., 2002).

Po roce 1989 začíná převládat proces suburbanizace, dochází tedy ke stěhování z velkých měst do jejich zázemí (Český statistický úřad, 2016). To souvisí se silící střední třídou a změnou jejich preferencí, které vedly k růstu poptávky po rodinných domech se zahradou, jejichž výstavba mohla být díky nabídce restituované půdy v mnoha obcích v zázemí měst uskutečněna. Suburbanizace je hlavní strukturální změnou v regionech velkých a středně velkých měst. V roce 2011 žilo 80 % obyvatel v suburbiích a 15 % obyvatel se týká proces desurbanizace. Zcela výjimečné postavení má Praha a okolní města v pražském a středočeském regionu (Mulíček & Sýkora, 2012).

Posílení venkovských oblastí, které se nachází mimo suburbanizační prostory jsou spojeny s příchodem zvláštních skupin migrantů z města, kteří jsou buď ekologicky zaměřeni, hledají levnější bydlení, anebo jde o seniory hledající klid (Kubeš, 2000). Díky rozvoji informačních a komunikačních technologií je možné pracovat z domova nebo umístit na venkov ekonomické aktivity jednotlivců nebo malých firem založených právě na těchto technologiích (Novotná & Kopp, 2010).

6 Sídlní a bytové preference

V této kapitole bych ráda shrnula dosavadní výzkumná šetření sídelních a bytových preferencí v České republice zaměřených na mladé lidi. Většina výzkumů na toto téma byla zpracována spíše sociologicky, přesto se mu věnovalo i několik geografů (Štefánková & Drbohlav, 2014).

6.1 Výzkum sídelních a bytových preferencí v České republice

Jedním z prvních výzkumů sídelních a bytových preferencí na našem území tvoří soubor prací sociologa Kotačky z let 1972–1974 na základě celostátního průzkumu preferencí Srba z roku 1970. Kotačka zachycuje pokles zájmu obyvatelstva o život ve velkoměstech a upřednostnění malých obcí v okolí měst a definuje vlastnictví rodinného domu jako základní stabilizační prvek společnosti. Správně předpokládal postupný přechod v decentralizovaně koncentrovanou formu osídlení. Také upozornil na velký význam neekonomických faktorů potenciální migrace (Štefánková & Drbohlav, 2014).

Dalším významným autorem, který navazuje na práci Kotačky je Drbohlav, který zkoumá sídelní a bytové preference z geografického hlediska. Nejpropracovanější analýzou migračních motivací byla jeho disertační práce, v níž vyhodnotil migrační atraktivitu českých měst s více než 10 tisíci obyvateli. Zjistil, že pro větší města jsou nejčastějšími důvody stěhování změna pracoviště a studijní důvody, zatímco pro menší města jsou významnější důvody zdravotní (Siwek, 2011).

Regionálními a sídelními preferencemi se zabýval také Illner, který definoval fenomén „zlaté Prahy“ a „zaslíbeného jihu“. Fenomén „zlaté Prahy“ vyjadřoval přesvědčení mimopražských respondentů o vysoké životní úrovni obyvatel Prahy a fenomén „zaslíbeného jihu“ charakterizoval regiony jihu Čech a Moravy jako nejatraktivnější regiony Česka (Štefánková & Drbohlav, 2014).

Sídelním preferencím se věnoval i Jeřábek (2003), který zaznamenal nárůst oblíbenosti velkoměst zejména u mladší generace do 29 let. Z výsledků výzkumu vyplývá, že nejatraktivnějším sídlem je obec, která se nachází v blízkosti středního nebo menšího města a střední město s 20 až 100 tisíci obyvateli, velkoměsto se umístilo v žebříčku preferencí na třetím místě. Výzkum také potvrdil nízkou hladinu efektu sousedství

u obyvatel Prahy, neboť pouze 37 % pražských respondentů uvedlo, že chtějí zůstat žít ve velkoměstě.

Tématu regionálních a sídelních preferencí se taktéž věnovala ve své diplomové práci Štefánková (2011). Ve spolupráci se sociologickým ústavem oslovila 1037 respondentů z celé České republiky různých věkových kategorií. Z výsledků práce vyplývá, že preference jsou závislé na věku respondenta a jeho regionální příslušnosti, oproti tomu faktory pohlaví a dosaženého vzdělání se ukázaly statisticky nevýznamné.

Obrázek 4 Typ současného sídla v závislosti na ideálním typu bydlení

Typ města nebo obce	Ideální bydlení				Celkem
	byt	dům	jiné	neví	
Praha	55 22,30%	64 8,50%	0 0,00%	4 26,70%	123 12,10%
velkoměsto	49 19,80%	84 11,20%	2 40,00%	0 0,00%	135 13,20%
středně velké město	54 21,90%	160 21,30%	1 20,00%	3 20,00%	218 21,40%
menší město	42 17,00%	198 26,30%	1 20,00%	4 26,70%	245 24,00%
venkovská obec v blízkosti Prahy	0 0,00%	2 0,30%	0 0,00%	0 0,00%	2 0,20%
venkovská obec v blízkosti velkoměsta	6 2,40%	38 5,10%	0 0,00%	0 0,00%	44 4,30%
venkovská obec v blízkosti menšího nebo středně velkého města	26 10,50%	172 22,90%	1 20,00%	4 26,70%	203 19,90%
venkovská obec vzdálená od města	13 5,30%	34 4,50%	0 0,00%	0 0,00%	47 4,60%
samota	2 0,80%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	2 0,20%
Celkem	247 100,00%	752 100,00%	5 100,00%	15 100,00%	1019 100,00%

Zdroj: Štefánková (2011, str. 60)

Ve výzkumu se věnovala otázce ideálního typu bydlení a jeho závislosti na typu a velikosti sídla. Její výzkum potvrzuje inklinaci k bydlení v domě. Dům považuje za ideální typ bydlení 73,8 % oslovených. Obrázek 4 zobrazuje závislost ideálního typu bydlení na velikosti současného sídla jako statisticky významnou. Rozložení preferencí v závislosti na velikosti sídla nám ukazuje, že se ve velkoměstě bytový styl bydlení

atraktivitou vyrovnává domovému stylu bydlení a výrazně klesá v menších sídlech s vyšším zastoupením obyvatelstva žijícího v rodinných domech.

Obrázek 5 Konkrétní typ současného sídla v závislosti na ideálním typu sídla

Typ města nebo obce	Ideální typ sídla							NEVÍ, NEDOKÁŽE VYBRAT	Celkem
	Praha	velkoměsto	středně velké město	menší město	venkov	jiné			
Praha	78 57,40%	5 4,40%	4 3,10%	3 1,70%	21 5,80%	1 10,00%	11 12,00%	123 12,10%	
velkoměsto	8 5,90%	66 57,90%	11 8,70%	11 6,20%	27 7,40%	3 30,00%	9 9,80%	135 13,20%	
středně velké město	19 14,00%	15 13,20%	74 58,30%	24 13,60%	61 16,80%	4 40,00%	21 22,80%	218 21,40%	
menší město	13 9,60%	13 11,40%	27 21,30%	107 60,50%	62 17,10%	1 10,00%	22 23,90%	245 24,00%	
venkovská obec v blízkosti Prahy	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	1 0,60%	1 0,30%	0 0,00%	0 0,00%	2 0,20%	
venkovská obec v blízkosti velkoměsta	4 2,90%	2 1,80%	0 0,00%	4 2,30%	31 8,50%	0 0,00%	3 3,30%	44 4,30%	
venkovská obec v blízkosti menšího nebo středně velkého města	12 8,80%	8 7,00%	8 6,30%	20 11,30%	134 36,90%	1 10,00%	20 21,70%	203 19,90%	
venkovská obec vzdálená od města	1 0,70%	5 4,40%	2 1,60%	7 4,00%	26 7,20%	0 0,00%	6 6,50%	47 4,60%	
samota	1 0,70%	0 0,00%	1 0,80%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	2 0,20%	
Celkem	136 100,00%	114 100,00%	127 100,00%	177 100,00%	363 100,00%	10 100,00%	92 100,00%	1019 100,00%	

Zdroj: Štefánková (2011, str. 68)

Obrázek 5 zobrazuje efekt sousedství v rámci preference typu sídel, který se podílí přibližně 56 % na sídelních preferencích u všech kategorií. Z výsledků jejího výzkumu vyplývá, že 66,3 % obyvatel měst vnímá město za ideální typ sídla, podobně chápe venkovské obyvatelstvo venkov (64,4 %). Přibližně čtvrtina dotázaných preferuje opačný typ sídla, než v kterém bydlí.

Důležitým faktorem sídelních a bytových preferencí je věk respondentů. Autorka zaznamenala výrazné rozdíly v preferencích mladé generace a generace 45+. Mladší

generace se více orientuje na ekonomické faktory, také můžeme identifikovat vyšší intenzitu potenciální migrace a nárůst preferencí života ve velkoměstě a Pražském regionu. To je způsobeno tím, že se chce mladší generace více bavit, což jim velká města umožňují, zároveň cítí, že zde mají vyšší šanci získat dobré zaměstnání. Následnou realizaci migrační motivace mladých lidí do velkých měst za vzděláním či pracovními příležitostmi lze považovat za významný migrační pohyb v celostátním měřítku.

Z výsledků práce také vyplývá, že nejdůležitějším faktorem stabilizace je vlastnictví rodinného domu. U populace starší 30ti let vlastníci rodinný dům je ve velké míře migrační pohyb ukončen. Oproti tomu největší potenciální migraci mají obyvatelé bytů v podnájmu.

6.1.1 Výzkumy sídelních a bytových preferencí zaměřených na mládež

První studií sídelních preferencí zaměřená na studenty u nás byl článek Hrdličky v časopisu Demografie v roce 1983. Autor zjišťoval atraktivitu dnes již bývalého Československa mezi vysokoškolskými studenty. Nejvyšší atraktivitu měly oblasti s vyšší kvalitou životního prostředí a lepšími rekreačními možnostmi, jako např. jižní Čechy a oblast Krkonoš, Šumavy a Jizerských hor. Atraktivní byla i většina velkých a středních měst pro své kulturní a pracovní příležitosti a rekreační možnosti. Nejméně atraktivními oblastmi byly nejprůmyslovější oblasti Česka tedy Ostravsko a severní Čechy. Skutečná migrace v té době nekopírovala přání mladých lidí, neboť pracovní platy, nejvyšší platy a nejdostupnější byty byly v nepopulárních průmyslových oblastech (Siwek, 2011).

Prostorovým preferencím středoškoláků se v 80. letech věnovala Mrklasová, která nejprve provedla výzkum mezi pražskými středoškoláky a později mezi středoškoláky z Ústí nad Labem. Stejně jako u Hrdličky byly jižní Čechy vnímané jako oblast s kvalitním životním prostředím, dále pak byla atraktivní Praha, jako místo s největší nabídkou práce a bohatým kulturním a sportovním vyžitím. Nejhůře hodnocenými byly oblasti Severních Čech a Ostravska, dále pak také Slovensko, které bylo zařazeno, protože hodnoceným územím bylo celé tehdejší území státu. Jeho preference byly nízké kvůli velké vzdálenosti a odlišnosti jazyka a kultury. Vzdálenost se ukázala jako významný faktor i v případě preferencí Moravy, i zde je tedy patrný efekt sousedství (Siwek, 2011).

Výzkumu zaměřených na středoškolské studenty se věnoval i již zmíněný Drbohlav, který porovnával sídelní preference ve třech odlišných lokalitách, a to v Praze, Ústí nad Labem a v Pelhřimově, které zastupovaly jiný typ města a prostředí. Drbohlav se snažil zjistit, zda sídelní preference souvisí s charakterem místa bydliště. Po vyhodnocení se ukázalo, že představa ideálního bydliště je pro většinu respondentů dost podobná. Nejatraktivnější se opět ukázaly horské oblasti a oblasti s vysokou kvalitou životního prostředí, tedy Šumava, Krkonoše a jižní Čechy. Atraktivní se jevila i větší města jako Praha a Brno, lázeňská města jako Karlovy Vary nebo města se zajímavou historií a architekturou jako Hradec Králové. I v tomto výzkumu jsou za neatraktivní považovány severní Čechy a Ostravsko a také se projevila tendence preferovat místo svého současného bydliště. Hlavním rozlišujícím kritériem byla kvalita životního prostředí, výhody života ve velkých městech a ekonomické důvody hrály podřadnou roli (Siwek, 2011).

Regionálním a sídelním preferencím se věnuje ve své bakalářské práci i Švik (2009). Ten ve své práci zkoumal preference studentů gymnázií z okresu Olomouc a Šumperk. Celkem využil 176 dotazníků z tří gymnázií a osmi tříd. Zjistil, že socioekonomické motivační faktory splňuje podle respondentů Praha, avšak atraktivnější je pro ně v otázce bydlení i studia Brno a Olomouc. V práci zaznamenává v případě Olomouce výrazný efekt susedství a polarizaci vůči Čechám. Naprosto negativně vnímají studenti město Ostrava a oblast severozápadních Čech.

Další prací zabývající se sídelními preferencemi je diplomová práce Stejskalové (2020). Cílem její práce bylo zjistit jaké jsou představy o ideálním místě pro bydlení středoškolské mládeže v Litoměřicích a prověřit, jak město Litoměřice jejich představám odpovídá. Z výzkumného šetření vyplývá, že představa respondentů o ideálním bydlení je bydlení ve městě. Nejvýznamnějšími faktory pro výběr bydlení oslovených studentů jsou faktory ekonomického a enviromentálního původu, dále pak dostatečná občanská vybavenost, sportovní a kulturní zařízení a pořádání městských akcí. Město Litoměřice splňuje idealizované podmínky u 72 % oslovených respondentů. Autorka ve své práci potvrzuje fakt migračního konzervatismu české populace. Značná část oslovených studentů preferuje i pro jejich budoucí bydlení současnou lokalitu a druh bydlení, kde žijí aktuálně.

6.2 Výzkum sídelních a bytových preferencí v zahraničí

Gould zkoumal sídelní preference studentů z vybraných měst ve Velké Británii a v USA v 70. letech 20. století. Jeho výzkum ukázal, že studenti preferovali skoro vždy nejbližší místa jejich bydliště, i v tomto případě se tedy potvrdil efekt sousedství. Mezi vzdálenějšími to pak byla místa, která jsou všeobecně považována za přitažlivá. Stejně závěry má i výzkum provedený na Slovensku koncem 90. let 20. století Korce a Smatanové (Siwek, 2011).

Změně bytových preferencí studentů během studia vysoké školy se věnuje americká studie „Student Housing: Trends, Preferences And Needs“. Z výsledků studie vyplývá, že studenti mají vyšší očekávání od studentského bydlení, než měli jejich rodiče, tedy generace 45+, u kterých bylo sdílet ložnici a koupelnu běžnou součástí studentského bydlení. To, co bylo dříve považováno za luxus se dnes běžně očekává. Roste popularita bytového bydlení, avšak velkou výhodou kolejí zůstává jejich nízká cena. Požadavkem studentského bydlení je dobré připojení k internetu a také zvýšená konektivita dalších elektronických zařízení. Koleje by měly studentům nabídnout kromě bydlení také prostor pro socializaci a studium, prádelnu a v ideálním případě i fitness centrum.

Výzkumu se účastnilo 365 studentů. 27 % studentů uvedlo, že sdílejí ložnici a bydlí na klasické koleji, pouhých 17 % má v plánu bydlení na koleji i další rok a pouze 3 % bydlení na kolejích preferují. Většina studentů preferuje bytové bydlení. Další část výzkumu se zabývala tím, kdo o bydlení studentů rozhoduje, neboť jsou často ještě finančně závislí na rodičích. Přibližně polovina respondentů průzkumu uvedla, že se o bydlení rozhoduje sama, 28 % rozhodnutí o bydlení je činěno po dohodě s rodiči studenta, 9,2 % rozhodnutí činí výhradně rodiče studentů a v 10,5 % rozhoduje o bydlení třetí osoba.

Součástí výzkumu bylo také seřazení nejdůležitějších faktorů při výběru bydlení. Na prvním místě se umístila bezpečnost, následovala blízkost kampusu a cena. 92 % respondentů uvedlo, že by o ubytování neuvažovali, pokud by jim nebyl zajištěn přístup k internetu, přibližně polovina respondentů pak pokud by měli mít sdílenou ložnici. Výzkum také potvrdil, že pohlaví není faktorem preferencí v bydlení (La Roche, Flanigan & Copeland, 2010).

Další studie se zabývá otázkou, zda se mladí lidé vystěhovávají z města. Tato studie uvádí do souladu dva zdánlivě protichůdné trendy, neboť tvrdí, že ano odcházejí a zároveň ne neodcházejí. To je způsobeno rozdělením mladých lidí do dvou skupin, mileniálové, kterým je přes 30 let a začínají se usazovat, mít rodiny a stěhovat na předměstí a venkov a mladší generace mileniálů u kterých roste poptávka po městském životě (Lee, 2021).

7 Empirická část práce

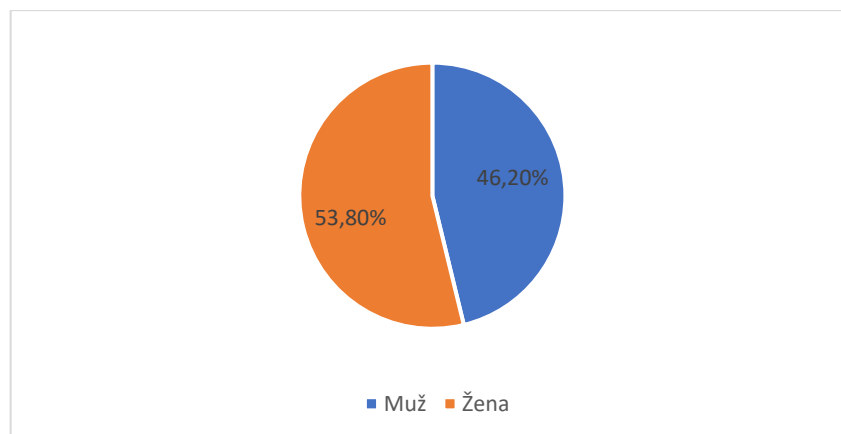
V této části práce se věnuji zpracování dat získaných z dotazníkového šetření a následné interpretaci výsledků výzkumu. V první části představuji charakteristiku výběrového souboru, načež navazuje podkapitola týkající se aktuálního bydlení a migrační minulosti respondentů. Podkapitola 7.4 se již zaměřuje na sídelní a bytové preference respondentů. Na závěr se věnuji motivaci mladých lidí, aby neodcházeli z Karlovarského kraje a venkova do velkých měst a metropolitních regionů

7.1 Základní charakteristika respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 119 respondentů, z čehož bylo 64 dívek a 55 chlapců z pěti gymnázií. Z gymnázia Aš se dotazníkového šetření zúčastnilo 32 studentů, z Gymnázia Cheb 9 studentů, z Prvního českého gymnázia v Karlových Varech 29 studentů, z Gymnázia bratří Čapků 45 studentů a Gymnázia Sokolov 4 studenti.

Očekávaný počet respondentů byl vyšší, avšak většina oslovených gymnázií nebyla příliš ochotna spolupracovat a dotazníkové šetření probíhalo zejména na dobrovolné bázi studentů. Protože jsou studenti gymnázií homogenní skupinou, jejich názory a postoje jsou tedy obdobné a nižší počet respondentů nesnižuje kvalitu zjištěných výsledků. Práce si neklade za cíl vytvářet nové poznatky, jakožto spíše potvrdit již obecně známá zjištění.

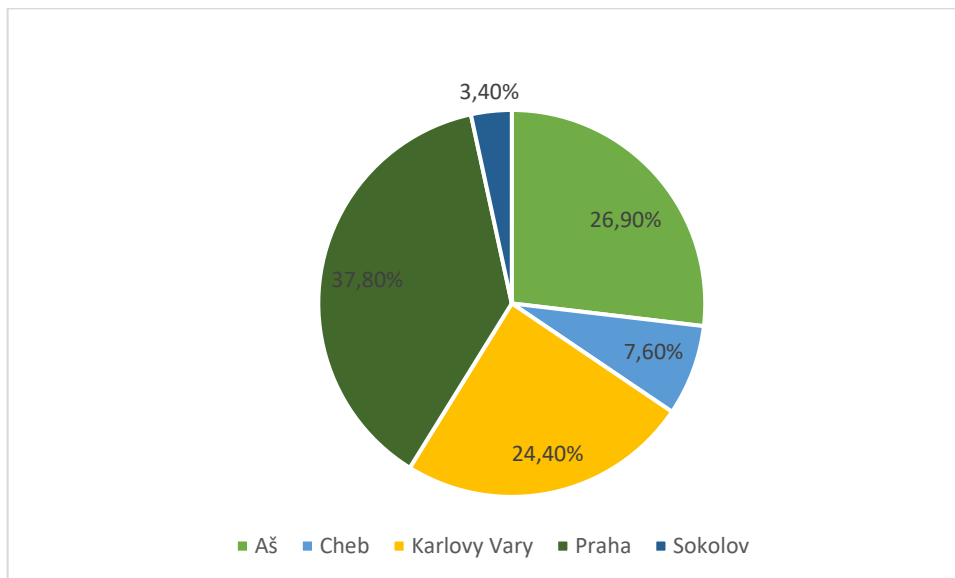
Obrázek 6 Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Obrázek 6 zobrazuje procentuální zastoupení pohlaví respondentů. Jak můžeme vidět mezi respondenty mírně převažují ženy, avšak rozdíl mezi pohlavími není příliš výrazný.

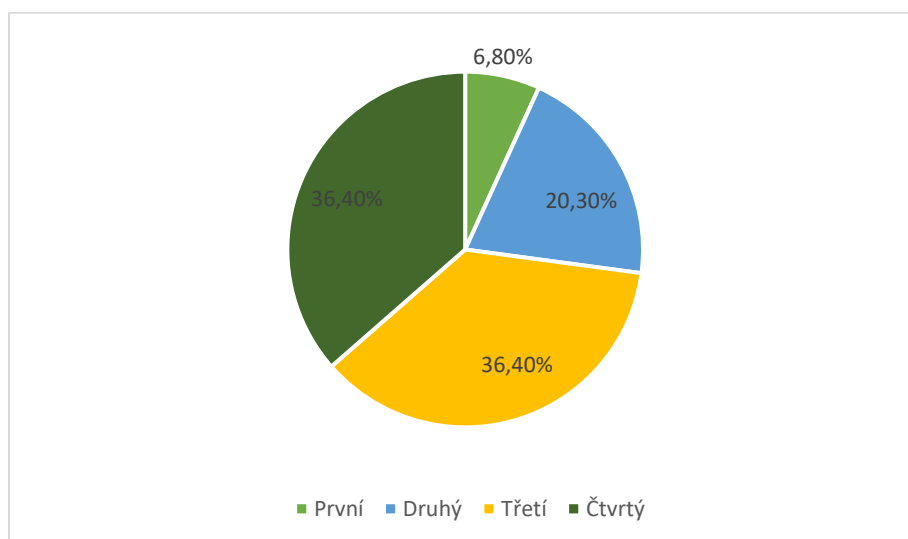
Obrázek 7 Podíl respondentů z vybraných škol

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

62, 2 % respondentů navštěvuje gymnázium v Karlovarském kraji a 37,8 % gymnázium v Praze. Největší podíl ze zúčastněných škol má pražské Gymnázium bratří Čapků, dále Gymnázium Aš a První české gymnázium v Karlových Varech. V Gymnáziu Cheb a Gymnáziu Sokolov je počet natolik nízký, že není statisticky významný.

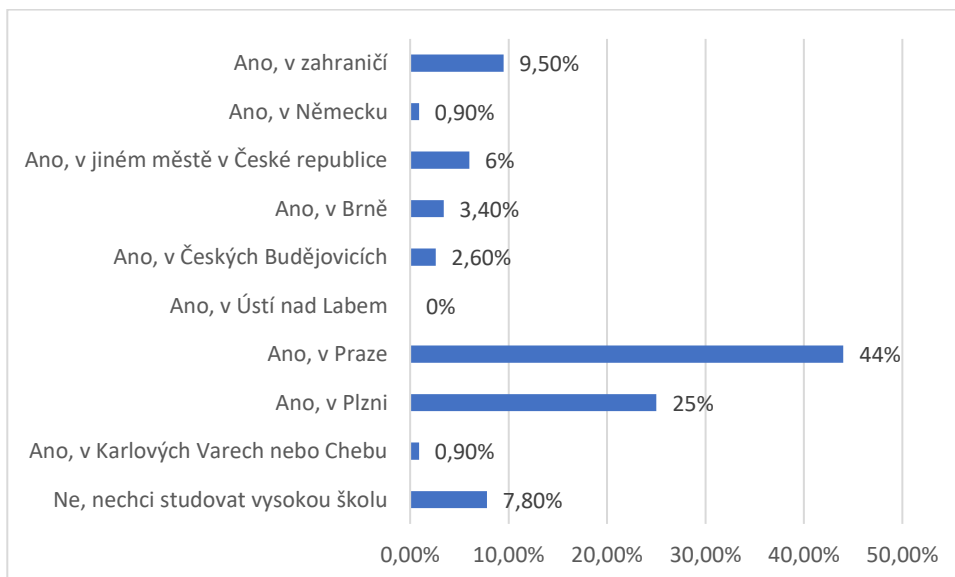
Obrázek 8 Podíl respondentů podle ročníku studia

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Výzkumný vzorek tvoří studenti prvních až čtvrtých ročníků, jsou tedy ve věkovém rozložení 16 až 19 let. Nejpočetnější skupinou jsou studenti třetích a čtvrtých ročníků, tedy studenti, kteří již musí přemýšlet o své budoucnosti, cílech a preferencích, protože se blíží konec jejich středoškolského studia.

Obrázek 9 Preference studia na vysoké škole

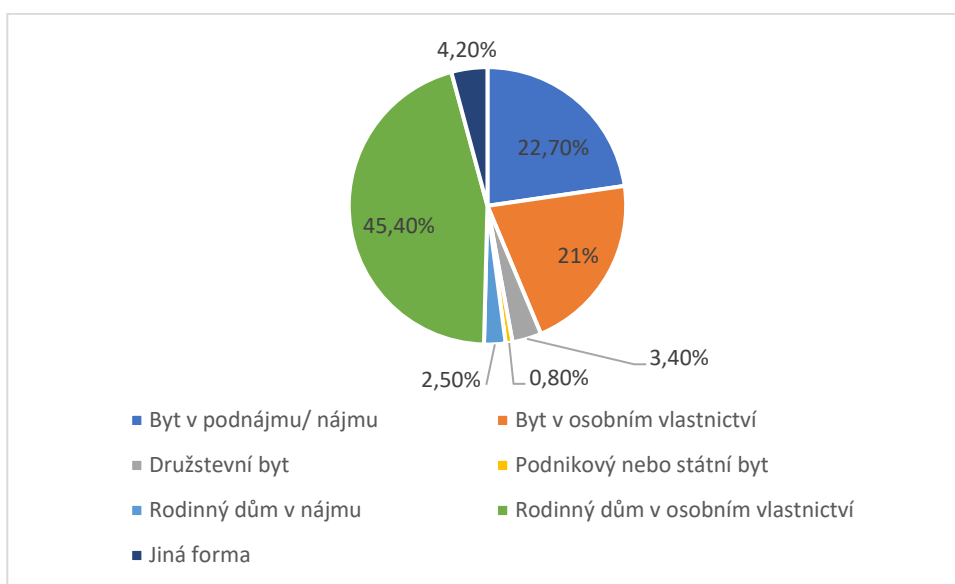
Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Protože se výzkumu účastní studenti gymnázií, je pravděpodobné, že budou pokračovat ve studiu na vysoké škole, což potvrzuje i jejich preference, kdy pouze 7,8 % z oslovených ve studiu na vysoké škole pokračovat nechce. Z obrázku 12 jednoznačně vyplývá, že většina studentů chce studovat vysokou školu v Česku, můžeme tedy sledovat výraznou polarizaci vůči Moravě. Nejatraktivnější je pro studenty studium v Praze a v Plzni. Poměrně atraktivní je pro studenty i studium v zahraničí, avšak jak můžeme vidět nejedná se o studium v sousedním Německu, proto se domnívám, že se bude hlavně jednat o studium ve Velké Británii, která je mezi českými studenty velmi oblíbená. Neatraktivní se ukazuje studium vysoké školy v Karlovarském kraji, což může být způsobeno hlavně velmi omezeným výběrem, neboť se zde nachází jen Fakulta ekonomická Západočeské univerzity v Chebu a Vysoká škola finanční a správní v Karlových Varech, obě ekonomického zaměření. Přestože se v Ústí nad Labem nachází univerzita, není zde studium pro dotázané atraktivní, což potvrzuje špatné vnímání této oblasti.

7.2 Bydlení respondentů

Naše současné bydlení ovlivňuje naše preference bydlení budoucího, neboť lidé mají tendence preferovat pro své bydlení místa, která dobře znají. Proto se v následující podkapitole věnuji právě aktuálnímu bydlení respondentů, tedy typu jejich bydliště, životní úrovni domácnosti a typu sídla a prostředí, kde bydlí. Dále pak respondenti hodnotí životní podmínky v obci/ městě, kde trvale bydlí a vztah, jaký mají k obci/ městu, kde trvale bydlí. Na závěr se věnuji otázce, s čím si respondenti spojují domov.

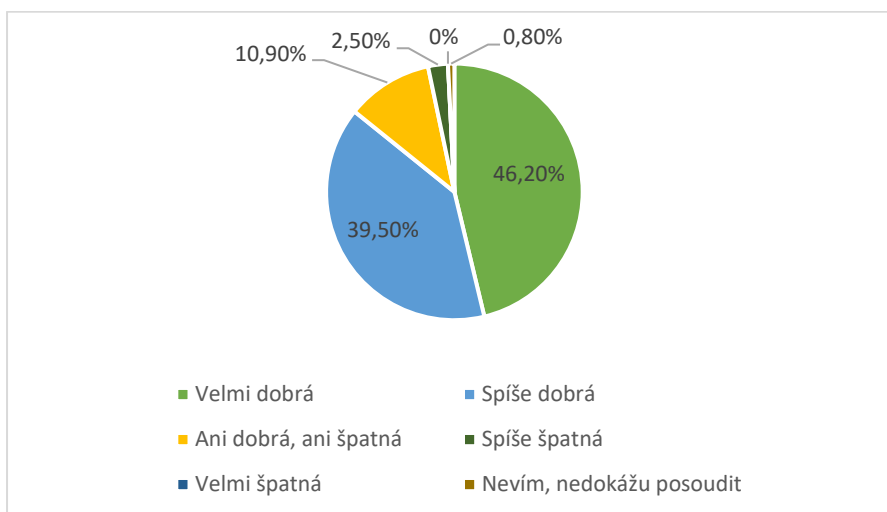
Obrázek 10 Podíl respondentů podle typu bydliště

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Z obrázku 10 vyplývá, že většina (66,4 %) oslovených respondentů žije v nemovitosti, která je osobního vlastnictví. V podnájmu bydlí 25,2 % oslovených a v dalších formách bydlení bydlí 8,4 % oslovených. Poměr respondentů, kteří bydlí v rodinném domě a bytech je stejný a to 47,9 %. 4,2 % respondentů bydlí v jiné formě bydlení.

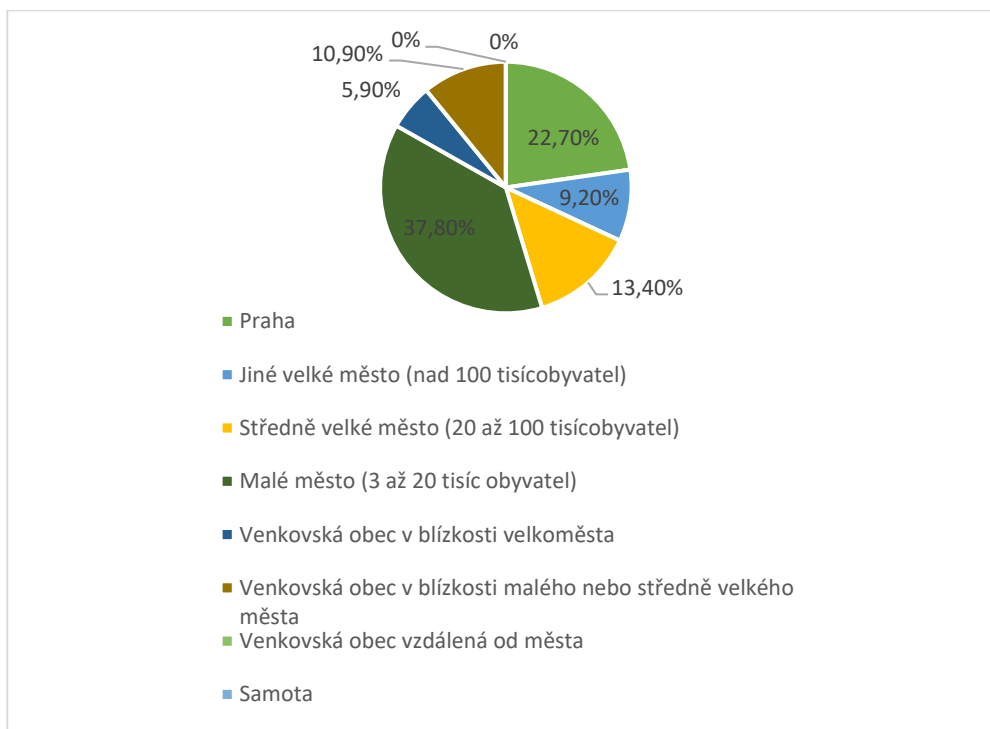
Obrázek 11 Hodnocení životní úrovně domácností respondentů

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

85,7 % oslovených respondentů uvedlo, že životní úroveň jejich domácnosti je velmi dobrá (55 studentů) nebo spíše dobrá (47 studentů). 13 % respondentů pochází z domácností, kde je životní úroveň ani dobrá, ani špatná (13 studentů) a spíše špatná (3 studenti). Žádný z respondentů nepochází z velmi špatných poměrů nebo nedokáže posoudit životní úroveň jeho domácnosti.

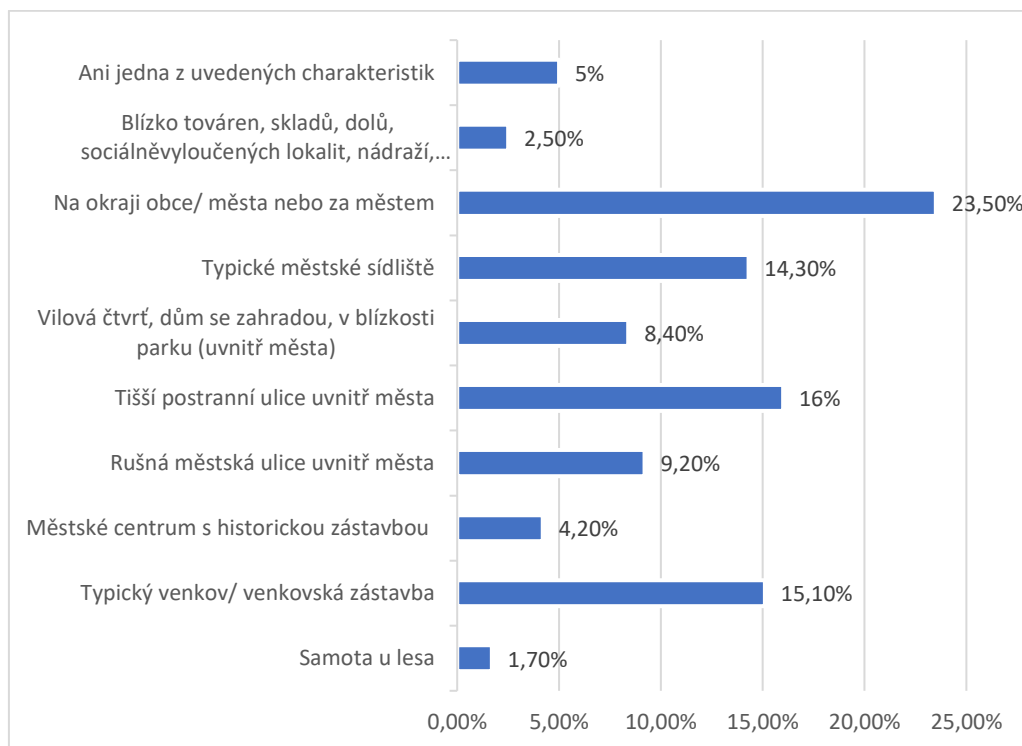
Obrázek 12 Podíl respondentů podle typu sídla, kde bydlí

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Většina respondentů bydlí ve městě (83,1 %), kdy nejčastějším typem sídla jsou malá města s 3 až 20 tisíci obyvateli. Na venkově bydlí 16,9 % respondentů, kdy nejčastějším typem sídla je venkovská obec v blízkosti malého nebo středně velkého města. Nikdo z výzkumného vzorku nebydlí ve venkovské obci vzdálené od města ani na samotě.

Obrázek 13 Prostředí místa, kde v současné době respondenti trvale bydlí

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Nejvíce respondentů bydlí na okraji obce/města nebo za městem a na venkově. Tato skupina společně s vilovou čtvrtí/domem se zahradou/v blízkosti parku uvnitř města tvoří 47,4 % výzkumného vzorku, což odpovídá poměru respondentů, kteří bydlí v domě. Můžeme zde sledovat projev suburbanizace.

Tabulka 2 Průměrné hodnocení životních podmínek v obci/ městě, kde respondenti trvale bydlí podle krajů

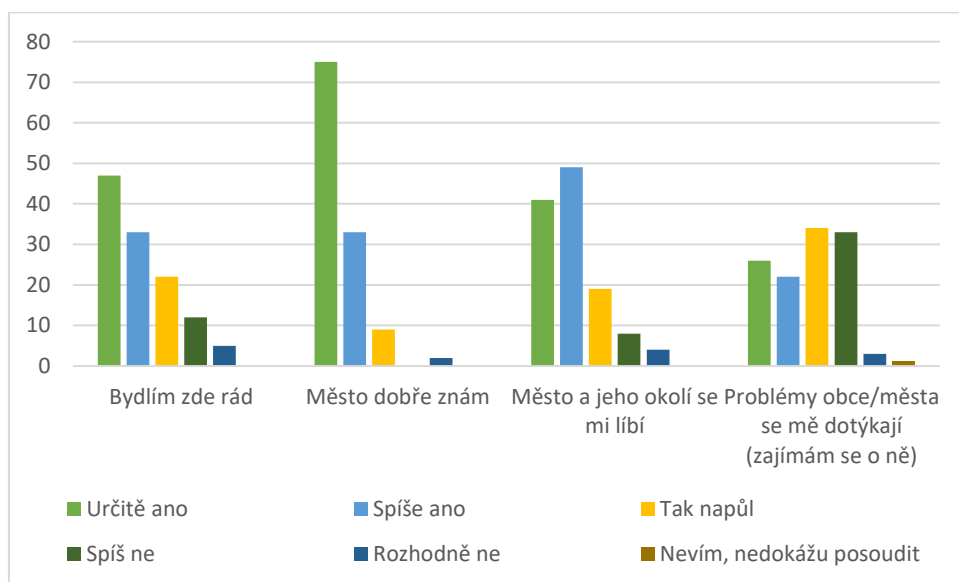
	Karlovarský kraj	Praha
Kvalita bydlení (prostorový a světlý byt/ dům, dobrá poloha, zahrada, klid apod.)	1,63	1,79
Životní náklady (ceny nemovitostí, nájmu apod.)	2,03	2,73
Upravenost, krása, malebnost a čistota prostředí	1,87	2,31
Zdravé životní prostředí (ovzduší, hluk, zeleň, voda)	2,53	2,47
Sociální prostředí (přátelé/ známí, bezkonfliktní soužití, komunitní život)	2,03	2,31
Možnosti trávení volného času (kultura, sport, zábava)	2,23	1,84
Školství/ vzdělávací možnosti	2,26	2,15
Občanská vybavenost (obchody, služby, zdravotnictví, sociální péče)	2,17	2,26
Dopravní dostupnost	2,26	1,73
Pocit bezpečí	2,5	2,57
Pracovní a podnikatelské možnosti (dobře placená práce, možnost uplatnit vzdělání a kvalifikaci)	2,3	2

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Tabulka 2 porovnává průměrné hodnocení životních podmínek podle krajů v obcích, kde respondenti trvale bydlí, které měli studenti za úkol oznámkovat stejným systémem jako ve škole. Z hodnocení vyplývá, že dobře hodnocenými životními podmínkami v Karlovarském kraji jsou zejména kvalita bydlení, upravenost prostředí

a nižší životní náklady, oproti tomu za slabé stránky můžeme označit omezené možnosti v trávení volného času, školství, dopravní dostupnost a pracovní a podnikatelské možnosti, které jsou lépe hodnocené v Praze.

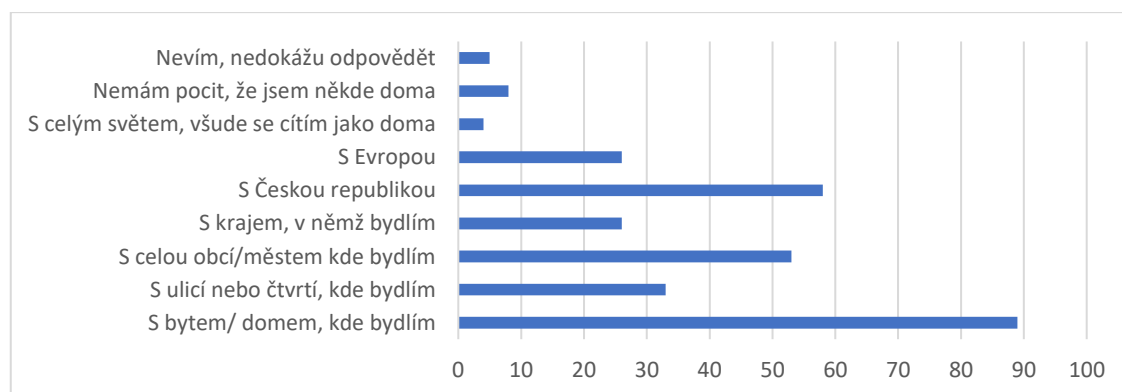
Obrázek 14 Vztah respondentů k obci/městu, kde trvale bydlí (možné více odpovědí)

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Jak můžeme pozorovat většina respondentů zná obec/město, kde trvale bydlí velmi dobře, okolí se jim líbí a bydlí tam rádi. V tomto případě můžeme tedy mluvit o topofilii, tedy pozitivní citové vazbě, kterou rozebírám v kapitole 3.3.1 Vztah člověka a prostředí a dá se očekávat projev efektu sousedství v preferencích respondentů. Více jak polovina respondentů uvedla, že se jich problémy obce/města spíše nedotýkají a nezajímají se o ně.

Obrázek 15 S čím si respondenti spojují domov (možné více odpovědí)

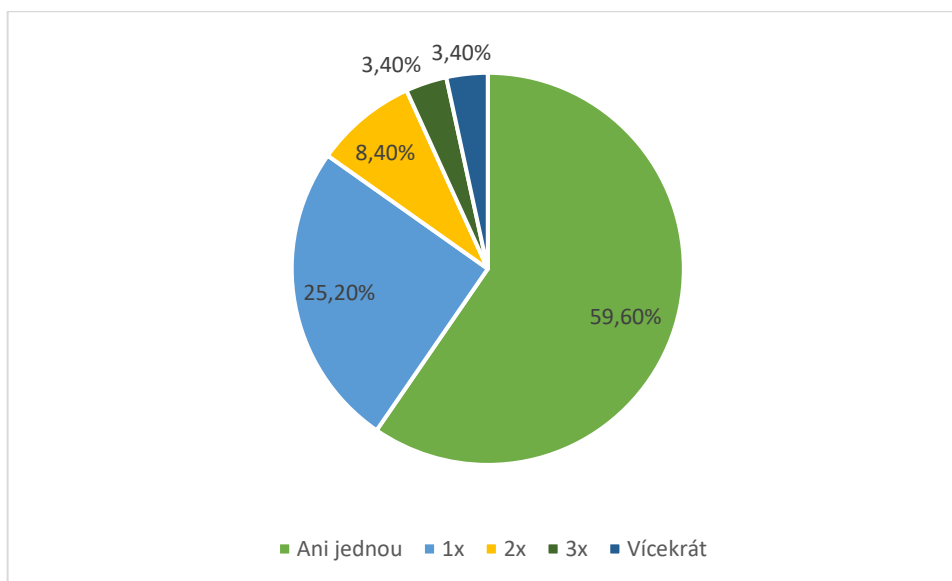
Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Domov nám dává pocit stability, vytváří naši identitu a jeho vnímání může být různé. Z obrázku 15 můžeme vidět, že jednoznačně nejvíce respondentů vnímá jako svůj domov byt či dům, ve kterém bydlí. Za domov považuje i vyšší množství respondentů Českou republiku a obec/město ve kterém žije. Spojení domova již není tak výrazné s ulicí a krajem, kde respondenti bydlí a s Evropou. 8 respondentů nemá pocit, že by někde doma měli, oproti tomu 4 se cítí jako doma na celém světě.

7.3 Migrační minulost respondentů

Tato podkapitola nás seznamuje s migrační minulostí respondentů. Sledují počet stěhování mimo obec jejich současného bydliště a jak dlouho respondenti žijí v místě současného bydliště.

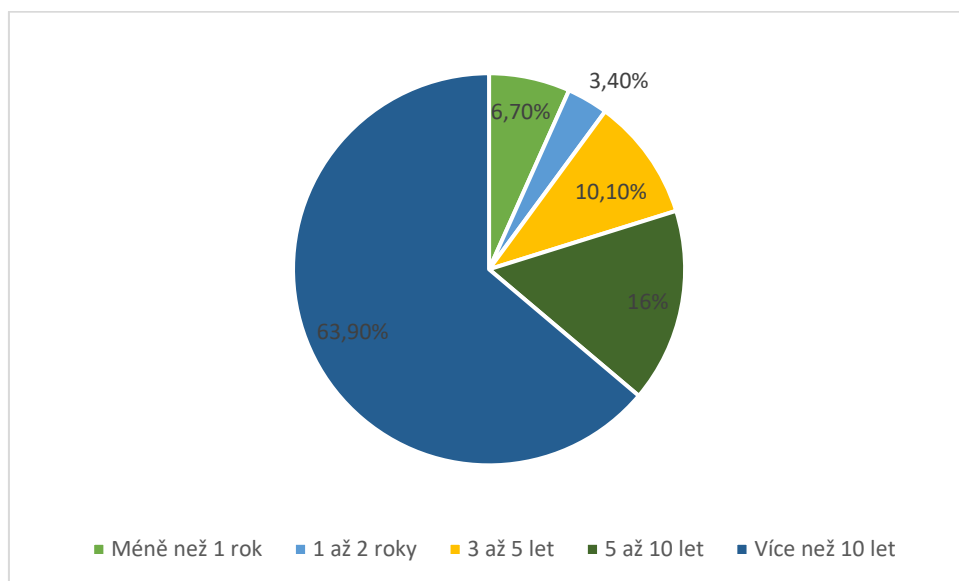
Obrázek 16 Podíl respondentů podle počtu stěhování mimo obec jejich současného bydliště

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Více jak polovina respondentů se za celý svůj život nestěhovala mimo obec svého současného bydliště a 25,2 % respondentů se stěhovalo jednou, proto se dá předpokládat, že se u nich bude efekt sousedství projevovat silněji. 15,2 % respondentů má se stěhováním mimo obec více jak dvě zkušenosti.

Obrázek 17 Jak dlouho žijí respondenti v místě současného bydliště

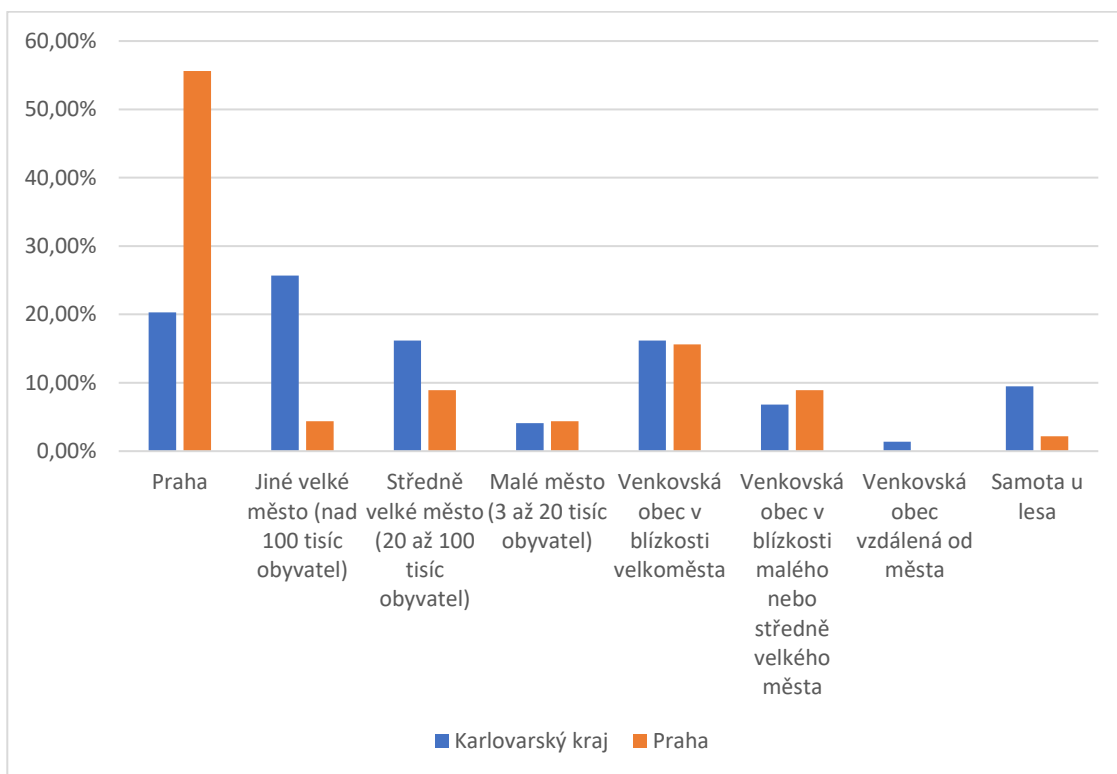
Zdroj: vlastní zpracování, 2022

79,9 % respondentů bydlí v místě svého současného bydliště více jak pět let, dá se tedy předpokládat, že se u nich více projeví efekt sousedství, neboť jsou ve svém domově více zvyklí. Oproti tomu 6,7 % respondentů bydlí v místě současného bydliště méně, než 1 rok.

7.4 Sídlní a bytové preference respondentů

V této části práce se budu věnovat sídlním a bytovým preferencím respondentů a porovnání preferencí studentů Karlovarského kraje se studenty z Prahy. Analyzuji, jaký je jejich ideální typ sídla, bydlení a obytného prostředí nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech, dále pak zjišťuji, jaký kraj je pro respondenty nejvíce atraktivní, a naopak jaký nejméně. Také se zabývám otázkou, zda respondenti plánují po skončení školy stále bydlet v místě současného trvalého bydliště a jaká hlediska při výběru trvalého bydliště jsou pro ně zásadní. Sídlní a bytové preference jsou ovlivněny životním stylem, proto na závěr zjišťuji, jaký životní styl chtějí respondenti v budoucnu žít.

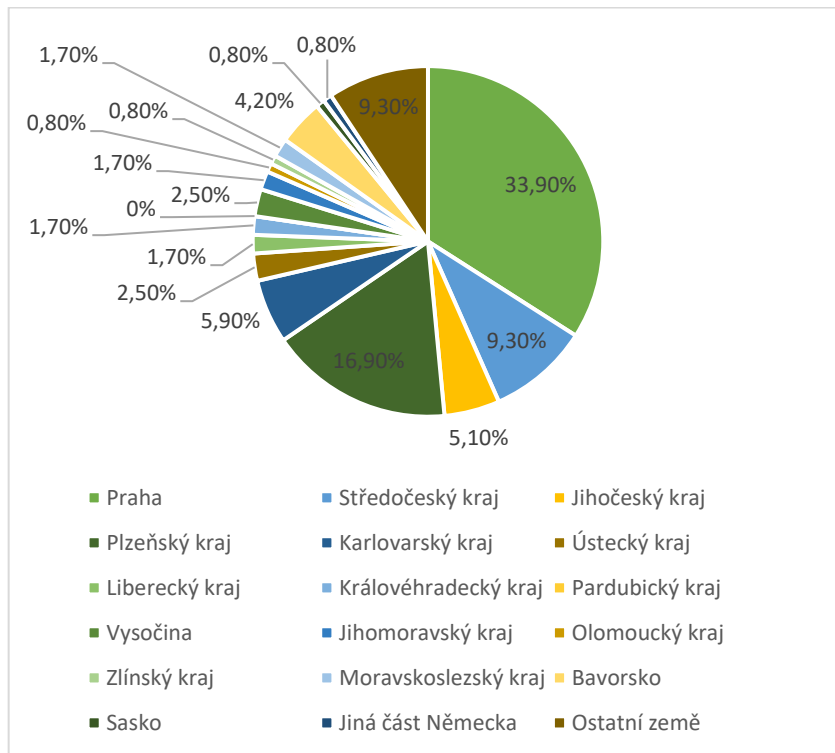
Obrázek 18 Ideální typ sídla nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Z obrázku 18 můžeme pozorovat, jak se odlišují sídelní preference mládeže z Prahy a Karlovarského kraje. Obecně můžeme potvrdit narůstající atraktivitu Pražského regionu a dalších velkých měst, což je způsobeno odlišným myšlením a způsobem života mladé generace. V případě Prahy se projevuje silný efekt sousedství, kdy více jak polovina respondentů z Prahy považuje právě Prahu za ideální typ sídla. Výrazný rozdíl lze pozorovat u jiných velkých měst, která jsou atraktivní pro mládež z Karlovarského kraje, jedná se zejména o Plzeň, avšak pro respondenty z Prahy moc atraktivní nejsou. Výraznější rozdíly můžeme pozorovat i v případě středně velkých měst, která jsou opět poměrně atraktivní pro studenty z Karlovarského kraje, ale pro pražské studenty je atraktivita poměrně nízká. Atraktivním typem sídla se ukazuje venkovská obec v blízkosti velkoměsta, u níž jsou preference studentů z Karlovarského kraje i Prahy téměř vyrovnané.

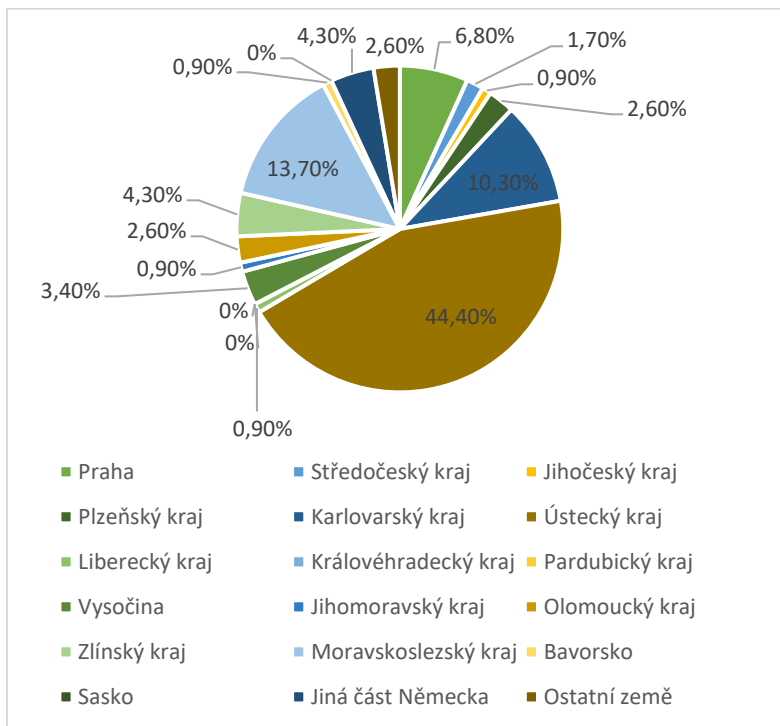
Obrázek 19 V jakém kraji by chtěli respondenti bydlet nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Nejatraktivnějším krajem je s 33,9 % Praha, která je atraktivní pro všechny skupiny respondentů. Na druhém místě se umístil s 16,9 % kraj Plzeňský, u kterého můžeme pozorovat jistou polaritu západních Čech od Čech středních, kde převládá preference Středočeského kraje, opět se tedy projevuje jistý efekt sousedství. Atraktivní se jeví studentům i preference života v zahraničí, kdy 9,3 % by zvolilo ostatní země a 4,2 % Bavorsko. Ostatní části Německa pro respondenty atraktivní nejsou. Určitý efekt sousedství se projevuje i u preference Karlovarského kraje, který by si vybralo 5,9 % respondentů, kteří pochází právě z Karlovarského kraje. Výzkum také potvrzuje atraktivitu Jihočeského kraje. Preference zbylých krajů je zanedbatelná. 77 % respondentů preferuje bydlení v Čechách, 15,1 % v zahraničí a pouze 7,5 % na Moravě.

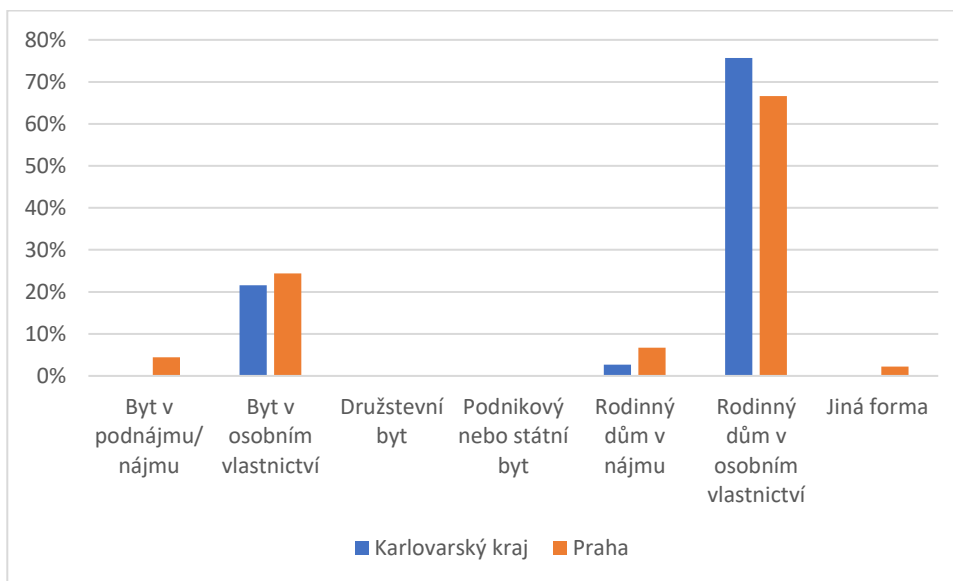
Obrázek 20 Nejméně přitažlivý kraj podle respondentů

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Výsledky potvrzují, že nejméně atraktivním krajem je jednoznačně kraj Ústecký, který označilo 44,4 % respondentů. Na druhém místě se umístil kraj Moravskoslezský a na třetím kraj Karlovarský, z čehož vyplývá, že nejméně atraktivní jsou průmyslové oblasti. Karlovarský kraj je neatraktivní zejména pro místní studenty, kterým zde chybí možnosti studia na vysoké škole i pracovního uplatnění. Prahu vnímá jako neatraktivní 6,8 % oslovených respondentů, jde převážně o studenty, kteří pochází z venkova a chtějí žít spíše rodinný život. Horší hodnocení má i kraj Zlínský a Vysočina. 7,8 % respondentů označilo za neatraktivní zahraniční regiony.

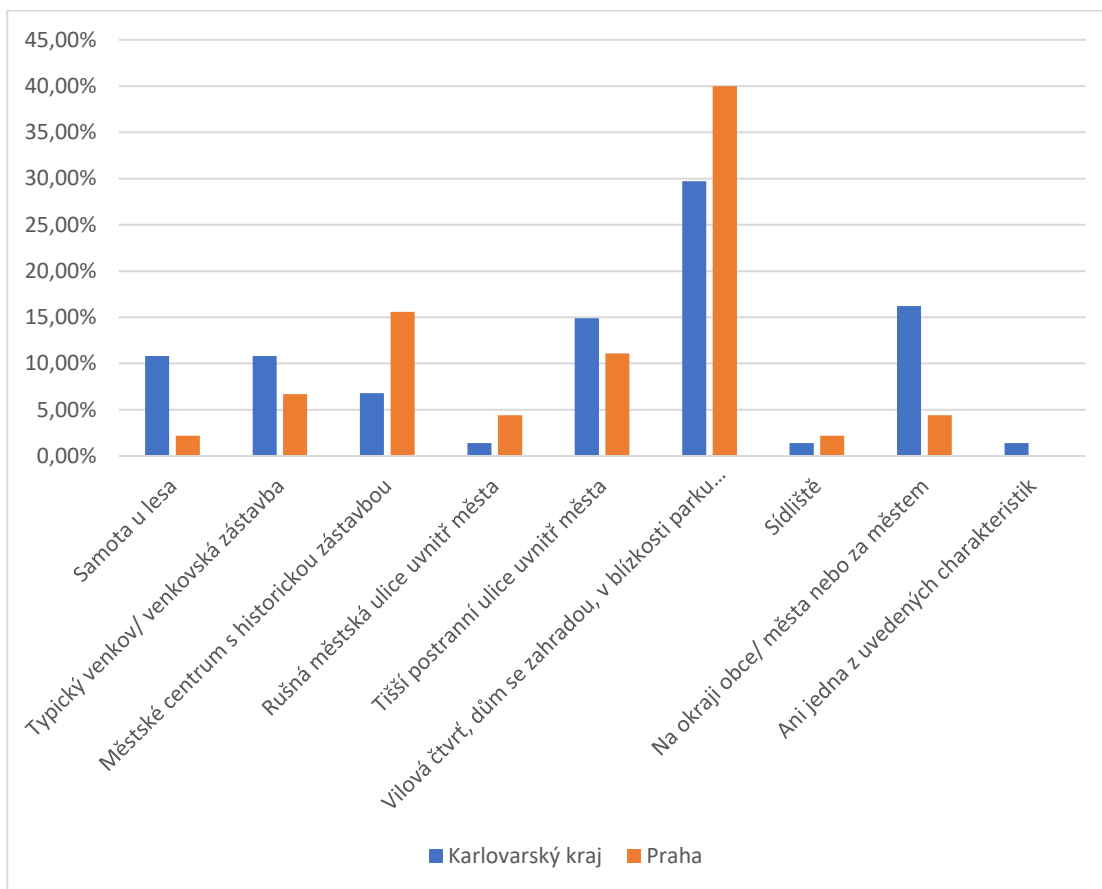
Obrázek 21 Ideální typ bydlení, ve kterém by respondenti chtěli v budoucnosti trvale bydlet nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Jednoznačně nejatraktivnějším typem bydlení je rodinný dům v osobním vlastnictví, který preferuje 72,3 % respondentů, což potvrzuje inklinaci k bydlení v domě a souhlasí s výsledky výzkumu Štefánkové (2011). Atraktivní je i bydlení v bytě v osobním vlastnictví, zejména ve velkých městech. 94,1 % respondentů preferuje bydlení v osobním vlastnictví. 2,5 % respondentů preferuje bydlení v pronajatém domě a 1,7 % respondentů v pronajatém bytě. Práce neodhalila výrazné rozdíly mezi respondenty z Karlovarského kraje a Prahy v případě preferovaného typu bydlení, přesto můžeme pozorovat u studentů z Prahy vyšší preferenci bydlení v bytě a v nemovitosti, která bude v podnájmu.

Obrázek 22 Ideální obytné prostředí, ve kterém by respondenti chtěli v budoucnosti trvale bydlet nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech

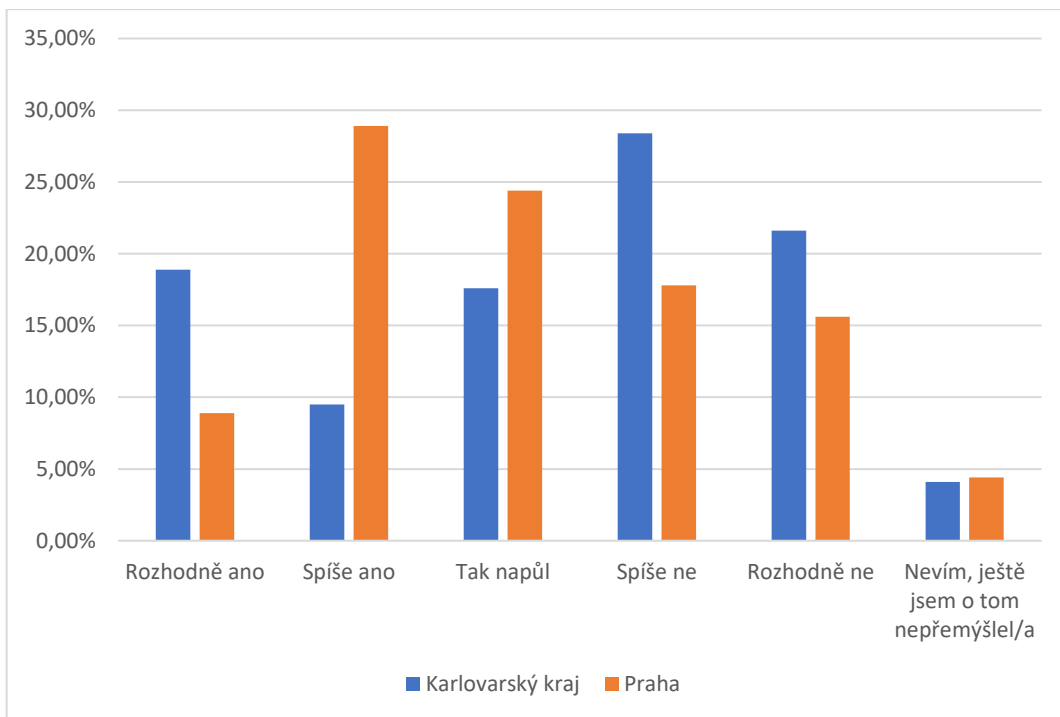

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Nejatraktivnějším obytným prostředím, ve kterém by respondenti chtěli v budoucnosti trvale bydlet je vilová čtvrť, dům se zahradou, v blízkosti parku (uvnitř města), kde by chtělo bydlet 35 % oslovených. Toto bydlení odpovídá, jak jejich potřebám symbolizovat svůj status, tak i větším nárokům na soukromí. 14, 5 % oslovených preferuje tiší postranní ulici uvnitř města a stejné procento bydlení na okraji obce/města nebo za městem. Atraktivní je také městské centrum s historickou zástavbou, můžeme hovořit o procesu gentrifikace. 10,3 % respondentů preferuje typický venkov/venkovskou zástavbu. Nejméně atraktivní se ukázaly rušná městská ulice uvnitř města a sídlště, tedy prostředí, kde je hodně lidí, ruch a menší soukromí. V případě preferencí obytného prostředí můžeme pozorovat rozdíly mezi respondenty z Karlovarského kraje a Prahy. U pražských respondentů převládá preference rušnějšího městského prostředí, zejména prostředí vilové čtvrti, domu se zahradou, v blízkosti parku (uvnitř města) a městského centra s historickou zástavbou. Respondenti z Karlovarského kraje preferují

spíše prostředí klidnější, taktéž u nich převládá preference prostředí vilové čtvrti, domu se zahradou, v blízkosti parku (uvnitř města), dále pak ale prostředí na okraji obce/města nebo za městem a tišší postranní ulice uvnitř města.

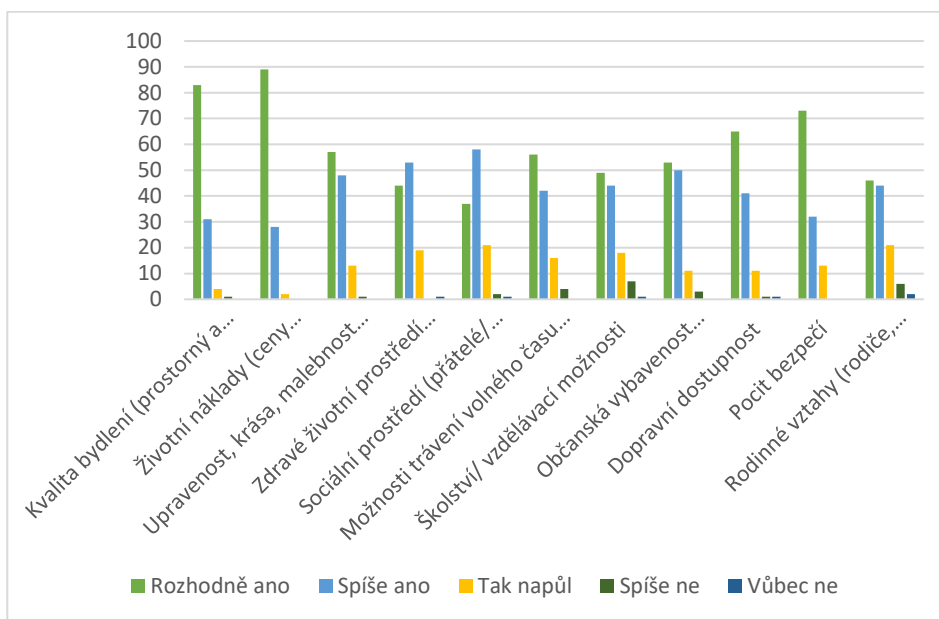
Obrázek 23 Přání respondentů po skončení školy stále bydlet v místě současného trvalého bydliště

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Více jak polovina respondentů z Karlovarského kraje si spíše nepřeje po škole v místě trvalého bydliště zůstat, je proto potřeba zavést opatření, aby se Karlovarský kraj stal pro mladé lidi více atraktivní. Této tématice se věnuji v závěru praktické části práce. Poměrně vysoký podíl respondentů (18,9 %) chce v Karlovarském kraji rozhodně zůstat, jedná se zejména o studenty z Aše a Karlových Varů. V případě Prahy převažuje možnost spíše ano, kterou zvolilo 28,9 % respondentů, 24,4 % tak napůl. Celkově můžeme pozorovat mezi Prahou a Karlovarským krajem rozdíly, neboť výsledky potvrzují vyšší atraktivitu Prahy a potencionální migraci mladých lidí z Karlovarského kraje.

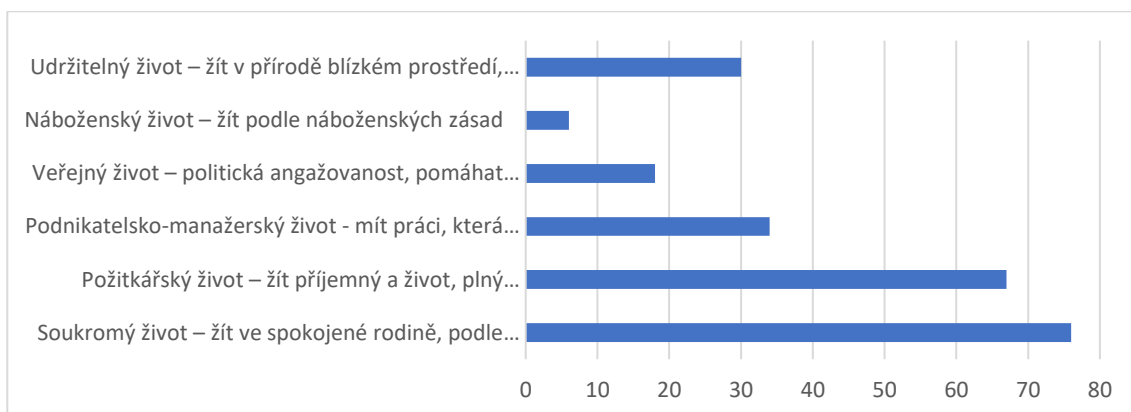
Obrázek 24 Hlediska při výběru trvalého bydliště

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Nejdůležitějším hlediskem při výběru bydlení mladých lidí jsou životní náklady, tedy ceny nemovitostí, nájmu apod. a kvalita bydlení. Důležitým faktorem je také pocit bezpečí v místě bydliště, malebnost a upravenost, dobrá dopravní dostupnost a občanská vybavenost. Mladí lidé se rádi baví, proto je pro ně také důležité mít možnosti na trávení volného času. Jakožto méně důležitá hlediska při výběru se ukázala zdravé životní prostředí, sociální prostředí, vzdělávací možnosti a rodinné vztahy.

Obrázek 25 Představa budoucího života a preferované životní styly (maximálně tři odpovědi)

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

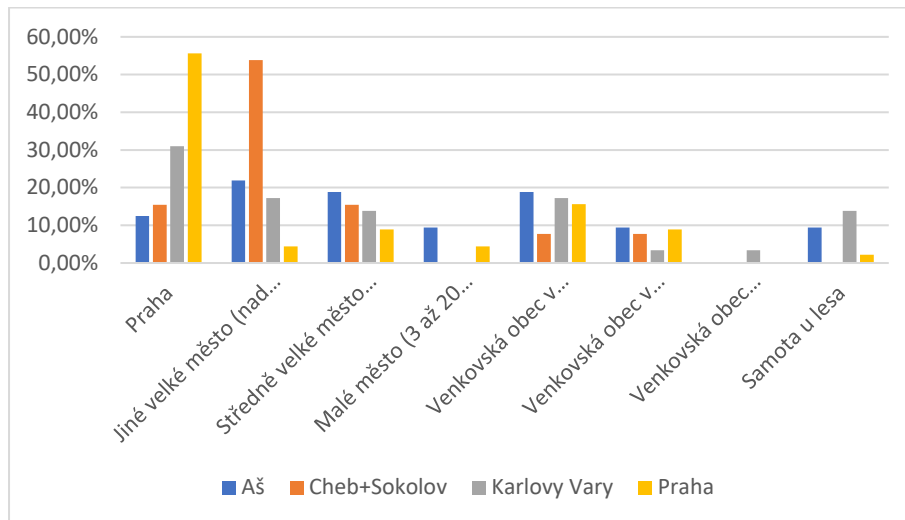
Důležitým faktorem při výběru bydlení je životní styl, který ovlivňuje naše preference. Respondenti měli možnost zvolit až tři odpovědi. Nejčastějším preferovaným stylem je soukromý rodinný život, tato skupina bude pravděpodobně preferovat k bydlení spíše rodinný dům a klidné prostředí na venkově nebo na okraji města. Dalším preferovaným životním stylem je požitkářský život, zejména u respondentů z Prahy. Tento životní styl úzce souvisí s gentifikací, kdy mladí, vzdělaní a dobře situovaní lidé, kteří jsou svobodní, zaměřeni na kariéru a zakládají rodiny v pozdějším věku chtějí bydlet ve velkých městech, kde mají možnosti. Na tento životní styl navazuje podnikatelsko-manážerský styl, dá se očekávat, že takový člověk bude chtít vysoce atraktivní bydlení, aby mohl symbolizovat svůj status. ¼ oslovených chce žít udržitelným životním stylem v blízkosti přírody, tato skupina bude preferovat spíše rodinný dům na venkově nebo na samotě. Veřejným životem chce žít 15,1 % oslovených. Nejméně častým je životní styl náboženský, což odpovídá tomu, že je Česká republika ateistický stát. Tímto stylem chce žít 6 respondentů.

Na závěr byla respondentům položena otevřená otázka, v níž měli možnost doplnit něco, co považují za důležité o svých sídelních a bytových preferencích a nebylo to v dotazníku zmíněno. Většina respondentů žádné další připomínky neměla, objevily se pouze čtyři odpovědi. Dvě zmiňovaly fakt, že nemají pouze jeden preferovaný region, a to jak pro bydlení, tak i pro budoucí vysokoškolské studium, další, že respondent je hudebník, proto preferuje bydlení, kde budou stěny, přes které nejde příliš hluku, aby nerušil sousedy a dále jeden respondent zmínil, že považuje za výhodu života ve své obci to, že ji zná, je tam zvyklý a ví co a jak funguje.

7.4.1 Sídelní a bytové preference jednotlivých gymnázií

V této části práce budu zkoumat vliv perifernosti na sídelní a bytové preference jednotlivých gymnázií. V tomto případě je jádrem kromě Prahy také krajské město Karlovy Vary a zbylá města lze označit jako periferii. Protože se dotazníkového šetření zúčastnil nízký počet respondentů z Gymnázia Cheb a Gymnázia Sokolov rozhodla jsem se je pro účely této části práce spojit. Gymnázia se nacházejí v sousedních okresech, proto by se jejich preference neměly příliš odlišovat.

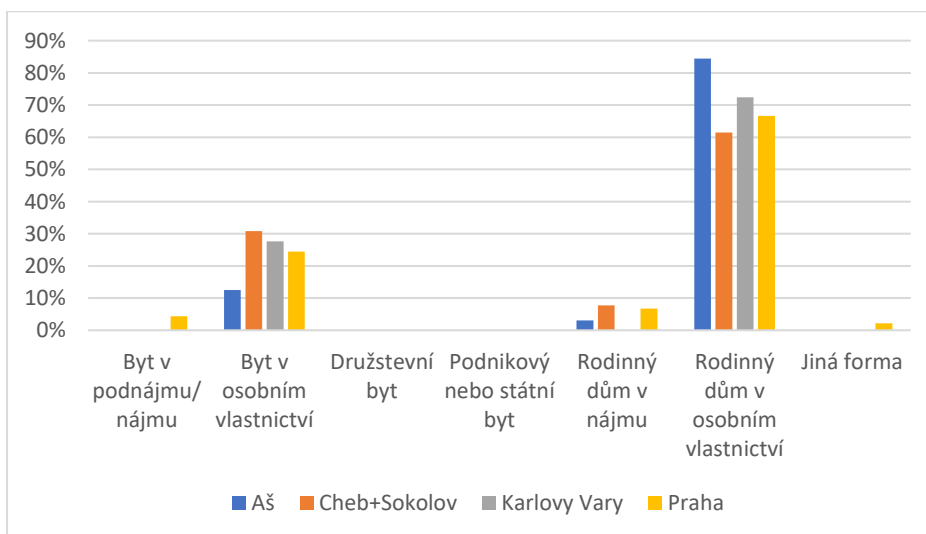
Obrázek 26 Ideální typ sídla nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech podle místa studia

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Na obrázku 29 můžeme sledovat vliv místa studia na preference ideálního typu sídla, který je nejvýraznější u preferencí Prahy. Můžeme zde sledovat projev efektu sousedství, kdy by si Prahu zvolilo více jak 50 % oslovených studentů pražského gymnázia, poměrně vysokou preferenci Prahy lze zaznamenat i u studentů gymnázia karlovarského, tedy jádra Karlovarského kraje, oproti tomu u studentů ostatních gymnázií jsou preference Prahy výrazně nižší a převládají u nich preference jiného velkého města. U ostatních typů sídel rozdíly již nejsou příliš výrazné.

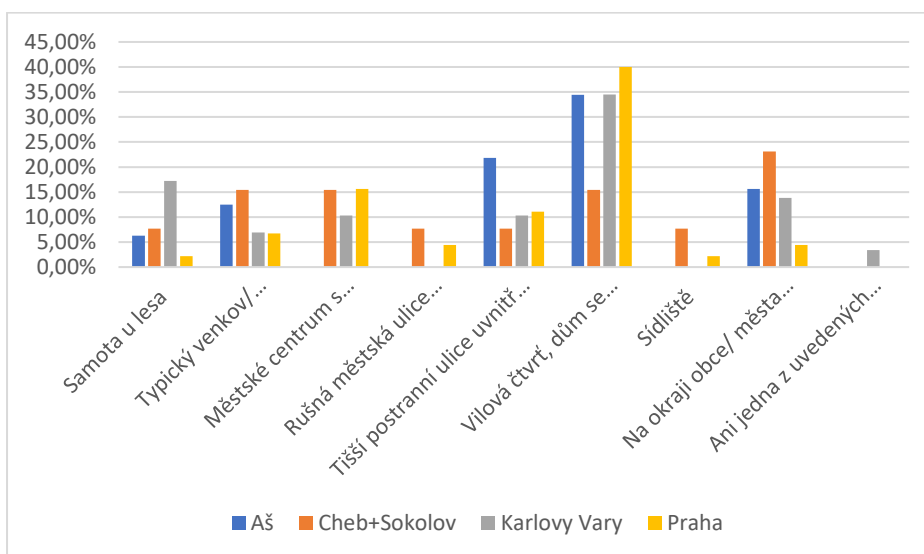
Obrázek 27 Ideální typ bydlení, ve kterém by respondenti chtěli v budoucnosti trvale bydlet nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech podle místa studia

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

V případě bydlení se neprojevil zásadní rozdíl v preferencích. Můžeme však v případě Aše sledovat oproti dalším skupinám nižší preference v bydlení v bytě v osobním vlastnictví a vyšší preference v bydlení v rodinném domě v osobním vlastnictví. Z výzkumného vzorku nikdo ze studentů z gymnázia z Karlových Varů nechce bydlet v pronajaté nemovitosti.

Obrázek 28 Ideální obytné prostředí, ve kterém by respondenti chtěli v budoucnosti trvale bydlet nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech podle místa studia

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Co se týče ideálního obytného prostředí, můžeme zde jisté odlišnosti pozorovat. Zejména výrazně nižší preference studentů gymnázií Cheb a Sokolov prostředí typu vilové čtvrti, domu se zahradou, v blízkosti parku (uvnitř města) a naopak vyšší preference sídliště a prostředí na okraji obce/města. Zajímavý je také nejvyšší preference samoty u lesa studenty karlovarského gymnázia.

7.5 Motivace absolventů SŠ a VŠ k návratu do Karlovarského kraje

V rámci výzkumu jsem také oslovila 14 absolventů středních škol z Karlovarského kraje, kteří dále pokračovali ve studiu na vysoké školy, ohledně motivace k jejich případnému návratu. Rozhovorů se zúčastnilo 8 mužů a 6 žen, kteří navštěvovali První české gymnázium v Karlových Varech (9), Gymnázium Ostrov (2) a Střední uměleckoprůmyslovou školu (1). Oslovila jsem studenty, kteří nyní studují různé obory na vysokých školách v Plzni a Praze (viz tabulka číslo 3, neboť motivace k návratu do Karlovarského kraje se může například kvůli uplatnění u různých oborů lišit.

Tabulka 3 Charakteristika respondentů rozhovorů

Studijní zaměření dotazovaných	Počet
Ekonomické obory	6
Technické obory	2
Humanitní obory	4
Všeobecné a zubní lékařství	2

Zdroj: vlastní výzkum, 2022

Dotazovaných jsem se ptala na otázky:

- 1) Uvažujete po ukončení VŠ o návratu do Karlovarského kraje?
- 2) Jaký je Váš vztah ke Karlovarskému kraji?
- 3) Jak se zachováte, pokud nenajdete práci ve svém oboru v Karlovarském kraji?
- 4) Jaké faktory jsou pro Vás při volbě ideálního místa a typu budoucího bydlení nejdůležitější?
- 5) Co vás motivuje nebo naopak odrazuje ohledně návratu do Karlovarského kraje?
- 6) Co Vám v Karlovarském kraji nejvíce chybí?
- 7) Co by měl podle Vás Karlovarský kraj nabídnout, aby se stal atraktivnějším pro absolventy VŠ?

Z rozhovorů vyplývá, že většina oslovených se do Karlovarského kraje vrátit nechce. Hlavními důvody jsou nedostatečné pracovní uplatnění absolventů vysokých škol, nižší platové ohodnocení a nedostatek kulturního vyžití. Jako pozitivní faktory k potencionálnímu návratu nejčastěji uváděli blízkost rodiny, dobrý vztah ke kraji, klidnější prostředí, blízkost přírody a dostupnější bydlení. Karlovarský kraj by měl podle oslovených investovat do vzniku moderní vysoké školy, která by do kraje nalákala mladé a vzdělané lidi a do výstavby dálnice, dále více využít blízkosti Německa v rámci mezinárodní spolupráce nebo například propojit fakulty medicíny s místními nemocnicemi. Motivací pro vysokoškolské absolventy by mohly být náborové příspěvky, podpora malých firem a živnostníků, benefity pro rodiny s malými dětmi, poskytnutí dostupného bydlení a rozvoj moderních oborů v kraji.

Na základě rozhovorů mohu potvrdit jistý efekt sousedství, který však převyšují ekonomické faktory, na které se mladší generace více orientuje.

7.6 Opatření, jak motivovat mladé lidi, aby neodcházeli z venkova do velkých měst a metropolitních regionů

Jedním z hlavních problémů venkova je odchod mladých a vzdělaných lidí do měst. Je proto potřeba najít opatření, jak mladé lidi na venkov nalákat. Silnými stránkami venkova jsou lepší životní prostředí, lepší dostupnost přírody a cenově dostupnější bydlení ve větším prostoru, oproti tomu zde chybí mladým vyžití a zábava, nedostatek služeb a nižší nabídka pracovního uplatnění s čímž souvisí vyšší dojížděkovost do měst. Právě dostupné bydlení může být jedním z hlavních motivů, jak mladé lidi na venkov nalákat. Je proto potřeba podporovat zde startovací bydlení.

Z výzkumu vyplývá, že dnešní mládež je více ekonomicky zaměřená, je proto potřeba podporovat podnikání v malých obcích a zjednodušit související byrokracii, aby se pro ně stal venkov a malá města více atraktivní. Pandemie COVID-19 nám ukázala, že je možné produktivně pracovat i z domova, což může být také důležitým faktorem při výběru bydlení mladých a vzdělaných lidí. S tímto faktorem souvisí dobré připojení k internetu, avšak vysokorychlostní internet na venkově spíše chybí. Možností by mohlo být i vybudování lokálních coworking center, tedy nějaký sdílený pracovní prostor pro nezávislé a distanční pracovníky, kteří zde nezávisle na sobě mohou vykonávat svou běžnou práci.

Důležitým bodem je vybudování kvalitní infrastruktury a občanské vybavenosti, která je nyní ve špatném stavu. V současné době se zhoršuje obslužnost obcí, místní malé obchody a hospody se zavírají, ty jsou přitom důležitou součástí venkova, neboť slouží jako podnikatelské příležitosti, které vytvářejí pracovní místa, ale také jako komunitní centra pro setkávání místních lidí, proto je potřeba právě podpora malých lokálních podnikatelů. S tím souvisí i podpora kultury a komunitního života na venkově, které upadají.

Závěr

Práce se zabývá tematikou sídelních a bytových preferencí středoškolské mládeže, konkrétně studentů gymnázií z Karlovarského kraje a Prahy. Hlavním cílem práce bylo analyzovat sídelní a bytové preference mládeže v jádrovém a periferním regionu, porovnat jaký vliv má na preference perifernost Karlovarského kraje a identifikovat faktory, které ovlivňují preference mládeže pomocí dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření probíhalo online.

Teoretická část práce předkládá základní teoretické poznatky týkající se sídelních a bytových preferencí. Součástí teoretické části je zpracování jednoho z dílčích cílů diplomové práce, kterým bylo provést shrnutí dosavadních poznatků o sídelních a bytových preferencích obyvatel s důrazem na mladé lidi. Studií sídelních a bytových preferencí zaměřených na mládež proběhlo na našem území několik. Výzkumy se shodují na vysoké atraktivitě oblastí s vyšší kvalitou životního prostředí, kterými jsou například jižní Čechy. Atraktivně vnímají mladí lidé, u kterých můžeme pozorovat vyšší orientaci na ekonomické faktory, Pražský region a další velká města. Nejméně atraktivními oblastmi byly nejprůmyslovější oblasti Česka, tedy Ostravsko a severní Čechy. Významným faktorem se ukázala vzdálenost, se kterou souvisí efekt sousedství, jedná se o tendence lidí preferovat pro své bydlení místa, která dobře znají. Pohlaví a stupeň dosaženého vzdělání se jeví jako statisticky nevýznamné. Představa ideálního bydliště je pro většinu respondentů dost podobná, nejatraktivnějším typem bydlení je bydlení v rodinném domě v osobním vlastnictvím, ve větších městech se považuje za atraktivní i bydlení v bytě v osobním vlastnictví. Největší potenciální migraci mají obyvatelé bytů v podnájmu.

Mnou provedené dotazníkové šetření potvrzuje výsledky předchozích výzkumů. Mladí lidé považují za atraktivní region Prahy a dalších velkých měst a venkovské obce v blízkosti velkoměsta. Nejméně atraktivní se ukazuje být venkovská obec vzdálená od města. Nejatraktivnějším krajem je Praha. Atraktivní je i kraj Plzeňský, zejména pro studenty gymnázií Karlovarského kraje a kraj Středočeský, který preferují spíše studenti z pražského gymnázia. Výzkum také potvrzuje atraktivitu Jihočeského kraje. Preference zbylých krajů je zanedbatelná. Většina respondentů upřednostňuje bydlení v Čechách. Výsledky potvrzují neatraktivitu průmyslových oblastí. Jednoznačně nejatraktivnějším

typem bydlení je rodinný dům v osobním vlastnictví, případně byt v osobním vlastnictví zejména ve velkých městech. Jako nejdůležitější faktory při výběru bydlení se ukázaly životní náklady, bezpečí v místě bydliště, malebnost a upravenost, dobrá dopravní dostupnost a občanská vybavenost.

Rozdílné preference mezi studenty z Karlovarského kraje a Prahy jsem zaznamenala zejména u ideálního typu sídla a ideálního obytného prostředí, ve kterém by respondenti chtěli v budoucnosti trvale bydlet. U respondentů z Prahy převládá preference rušnějšího městského prostředí a u respondentů z Karlovarského kraje spíše prostředí klidnější. V případě ideálního typu bydlení neodhalila práce výrazné rozdíly přesto lze pozorovat u studentů z Prahy vyšší preferenci bydlení v bytě a v nemovitosti, která bude v podnájmu.

Práce potvrzuje vyšší atraktivitu Prahy a vyšší potencionální migraci mladých lidí z Karlovarského kraje s čímž souvisí problémem periferních oblast, kterým je odchod mladých, vzdělaných lidí. Je proto potřeba je motivovat, a to například náborovými příspěvky, podporou malých firem a živnostníků, benefity pro rodiny s malými dětmi, poskytnutím dostupného bydlení a rozvojem moderních oborů a vysokorychlostního internetu.

Seznam použitých zdrojů

- Akademie věd ČR (2017). *Sociologická encyklopedie*. Dostupné 21.2. 2022 z <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Domacnost>
- Akademie věd ČR (2018). *Sociologická encyklopedie*. Dostupné 21.2. 2022 z https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Mobilita_socialni
- Anderson, B. (1991). *Imagined Communities, Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London, The United Kingdom: Verso.
- Barša, P., & Baršová, A., (2005). *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno, Česko: Masarykova univerzita v Brně – Mezinárodní politologický ústav.
- Baxa, J. (2010). Kvalita bydlení jako součást kvality života – obecné otázky, pojmy a možnosti výzkumu. *Česká geografická společnost*. Dostupné 1.3. 2022 z https://konference.osu.cz/cgsostrava2010/dok/Sbornik_CGS/Socioekonomicka_geografie/Kvalita_bydleni.pdf
- Bartoňová, D., Beranová, L., Burcin, B., Kantorová, V., Kučera, M., Kučera, T., Mašková, M., Sobotka, T., & Zeman, K. (2002). *Populační vývoj České republiky 1990–2002*. Dostupné z: http://popin.natur.cuni.cz/html2/publications/papers/popdev02cz/population_development_czech_all.pdf
- Beamish, J., Goss, R. C., & Emmel, J. (2001). Lifestyle Influences on Housing Preferences, Housing and Society. *Housing and Society*. 28(1-2), 1-28.
- Burda, T. (2016). *Historické hranice a proces polarizace prostoru v Česku*. Dostupné z https://p3k.cz/burda/historicke_hranice_tomas_burda.pdf
- Canzler, W., Kaufmann, V., & Kesselring, S. (2008). *Tracing Mobilities (Towards a Cosmopolitan Perspective)*. Burlington, The United States of America: Ashgate.
- Čermák, Z. (1996). Transformační procesy a migrační vývoj v České republice. In Hampl, M., *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice (179-197)*. Praha, Česko: Univerzita Karlova v Praze.
- Čermák, Z., Hampl, M., & Müller, J. (2009). Současné tendence vývoje obyvatelstva metropolitních areálů v Česku: dochází k významnému obratu? *Geografie*. 114(1), 37–51.
- Česko v datech (2019). *Cizinci v Česku*. Dostupné 1.3. 2022 z <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/129-cizinci-v-cesku/#article-content>
- Český statistický úřad (2016). *Lidé se stěhují z velkých měst do okolních okresů*. Dostupné 1.3. 2022 z <https://www.czso.cz/csu/czso/lide-se-stehuji-z-velkych-mest-do-okolnich-okresu-mi9qlvhudm>
- Český statistický úřad (2003). *Rozmístění a koncentrace obyvatelstva ČR - 2001*. Dostupné 1.3. 2022 z https://www.czso.cz/csu/czso/4120-03-casova_rada_1961_2001-3_velikostni_struktura_obci

- Český statistický úřad (2021). *Statistická ročenka České republiky*. Dostupné 1.3. 2022 z <https://www.czso.cz/csu/czso/4-obyvateľstvo-gaj9osvv38>
- Drbohlav, D. a kol. (2010). *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Praha, Česko: Sociologické nakladatelství SLON.
- Drbohlav, D. (1990a). Důvody regionálních a sídelních preferencí obyvatelstva ČR. *Geografie*, 95(1), 13-29.
- Drbohlav, D. (1990b). Podněty behaviorální geografie ve struktuře geografického výzkumu. *Geografie*, 95(4), 298-307.
- Easthope, H. (2004). A Place Called Home. *Housing, Theory and Society*, 21(3), 128 – 138.
- Fajmon, H. (2006). Čtyři kroky k prosperitě českého venkova. *Revue Politika*. Dostupné 1.3. 2022 z <https://www.cdk.cz/ctyri-kroky-k-prosperite-ceskeho-venkova>
- Ferenčuhová, S. (2013). *Sociologie města 20. a 21. století*. Praha, Česko: Sociologické nakladatelství.
- Galster, G. & Killen, S. (1995). The geography of metropolitan opportunity: a reconnaissance and conceptual framework. *Housing Policy Debate*, 6(1): 7–43.
- Golledge, R.G. (2001). Behavioral geography. In: Smelser, N. J., Baltes, P. B. *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences* (s. 1105–1111). Oxford, The United Kingdom: Pergamon.
- Gould, P., & White, R. (1974). *Mental Maps*. London, The United Kingdom: Routledge.
- Halás, M., Brychtová, Š., & Fňukal, M. (2013). *Základy humánní geografie I Geografie obyvatelstva*. Dostupné z <http://distgeo.upol.cz/uploads/vyuka/skripta-halas-akol-1.pdf>
- Henig, D. (2007). *Migrace*. Dostupné z <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/15623/1/Henig.pdf>
- Hoolachan, J., McKee, K., Moore, T., & Soaita, A., S. (2016). ‘Generation rent’ and the ability to ‘settle down’: economic and geographical variation in young people’s housing transitions. *Journal of Youth Studies*. 20(1), 63-78.
- Hradecký, I. (2015). Co znamená pro společnost bezdomovství?. In A. Šabatová, M. Hollý, V. Krebs, T. Sirovátka, V. Špidla, & M. Rejchrt (Eds.), *Konsenzuální konference o bezdomovectví v České republice (9-22)*. Praha, Česko: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.
- Chramostová, M. (2010). *Vysokoškolští studenti a jejich reálná a potenciální prostorová a sociální mobilita (na příkladu studentů geografie)*. (Diplomová práce). Univerzita Karlova v Praze, Fakulta přírodovědecká, Česká republika.
- Chromý, P. (2009). Diferenciace sociokulturního prostředí Česka jako výsledek obecných a specifických procesů v prostoru: syntetizující závěry. In: Heřmanová, E., Chromý, P. a kol.: *Kulturní regiony a geografie kultury* (s. 308–314). Praha, Česko: ASPI.
- Illner, M., & Vajdová, Z. (1992). Územní preference obyvatel ČR – Praha a jih republiky jsou v čele žebříčku. *Data & Fakta*, 1992(9), 1-4.

- Jeřábek, M. (2003). *Kde byste nejraději bydleli?* Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a326/f9/100238s_or30627.pdf
- Johnston, R. J., Gregory, D., Watts, M. (2000). *The dictionary of human geography*. Oxford, The United Kingdom: Blackwell.
- Janků, K. (2006). *Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem*. Dostupné z https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5518/4616
- Kašpárková, L. (2012). *Maslowova hierarchie potřeb*. Opava, Česko: Střední škola průmyslová a umělecká Opava.
- Kellerman, A. (2006). *Personal Mobilities*. New York, The United States of America: Routledge.
- Kozáková, E. (2014). *Územní diference migrčních procesů v České republice* (Dizertační práce). Univerzita Karlova v Praze, Fakulta Přírodovědecká, Česká republika.
- Kubeš, J. (2017). Gentrifikace a fyzická modernizace vnitroměstských čtvrtí Českých Budějovic. *Geographia Cassoviensis*. 11(2), 137–152.
- Kubeš, J. (2000). *Problémy stabilizace venkovského osídlení ČR*. České Budějovice, Česko: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- La Roche, C. R., Flanigan, M. A., & Copeland, Jr, P. K. (2010). Student Housing: Trends, Preferences And Needs. *Contemporary Issues in Education Research*, 3(10), 45–50.
- Lee, E. C. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Lee, H. (2021). Are Millennials leaving town? Reconciling peak Millennials and youthification hypotheses. *International Journal of Urban Sciences*. 26(1), 68-86.
- Lux, M. (2002). *Mikroekonomie bydlení*. Praha, Česko: Vysoká škola ekonomická v Praze.
- Lynch, K. (1960). *Image of the city*. New York, The United States of America: Press.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*. 50(4), 370-396.
- Massey, D. S et al., (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*. 19(3), 431–466.
- Michelson, W. (1976). *Man and his urban environment*. Boston, The United States of America: Addison-Wesley Publishing Company.
- Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (2021). *Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+* Dostupné 21.2. 2022 z <https://mmr.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí (2015). *Základní informace o sociálním bydlení*. Dostupné 26.2. 2022 z <http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydeni/zakladni-informace-o-sb>
- Mulíček, O., & Sýkora, L. (2012). Urbanizace a suburbanizace v Česku na počátku 21. století. *Urbanismus a územní rozvoj*. 15(5), 27-38.
- Musil, J. (1985). *Lidé a sídliště*. Praha, Česko: Svoboda.

- Musil, J. (1971). *Sociologie bydlení*. Praha, Česko: Svoboda.
- Nevěděl, L. (2008). Reflexe vnímání vize, vztahu a aktivity občanů k trvale udržitelnému rozvoji venkova na vybraném venkovském zázemí města Brna. In: Univerzita Komenského v Bratislavě, *Študentská vedecká konferencia* (s. 54-56). Bratislava, Slovensko: IRIS.
- Novotná, M., & Kopp, J. (2010). Migrační trendy v regionu Šumava po roce 1990. *Silva Gabreta*. 16(3), 187–206.
- Osman, R. (2016). Sémantická mapa: příklad Ústí nad Orlicí. *Geografie*, 121(3), 463–492.
- Ouředníček, M. (2000). Teorie stádií vývoje měst a diferenciální urbanizace. *Geografie*. 105(4), 361-369.
- Paasi, A. (1986). The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity. *Fennia*, 164(1), 105–146.
- Palát, M. (2014). *Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií*. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/48596005/091_2014.pdf
- Paleta, T., & Jandová, M. (2010). *Gravitační model vnitřní migrace v ČR*. Dostupné 1.3. 2022 z https://is.muni.cz/do/econ/soubory/oddeleni/centrum/papers/13Jandova_Paleta.pdf
- Pánek, J. (2014). *GeoParticipace*. Olomouc, Česko: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Perlín, R. Venkov, typologie venkovského prostoru. *Česká etnoekologie, Etnoekologické semináře v Liběchově*. Dostupné 1.3. 2022 z <file:///C:/Users/lenka/Downloads/perlin.pdf>
- Pospíšil, A. (2020). Zvažujete družstevní bydlení? Tohle jsou jeho výhody a nevýhody. *e15.cz*. Dostupné 1.3. 2022 z <https://www.e15.cz/finexpert/bydlime/zvazujete-druzstevni-bydleni-tohle-jsou-jeho-vyhody-a-nevyhody-1366446>
- Roubalíková, H. (2009). *Geografie času: přístupy, metody, techniky* (Bakalářská práce). Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta přírodovědecká, Česká republika.
- Ruan, X., & Hogben, P. (2007). *Topophilia and topophobia: reflections on twentieth-century human habitat*. New York, The United States of America: Routledge.
- Siwek, T. (2011). *Percepce geografického prostoru*. Praha, Česko: Česká geografická společnost.
- Soaita, A.M. (2015). The Meaning of Home in Romania: Views from Urban Owner-Occupiers. *Journal of Housing and the Built Environment*, 30(1), 69 – 85.
- Sorokin, P. A., (1959). *Social and cultural mobility*. New York, The United States of America: Free Press
- Stark, O. (1991). *Migration of Labor*. London, The United Kingdom: Wiley-Blackwell.
- Stejskalová, I. (2020). *Sídelní preference středoškolské mládeže* (Diplomová práce). Vysoká škola AMBIS, Regionální rozvoj, Česká republika.
- Svatoňová, H. (2012). *Domácnost – svět v malém*. Brno, Česko: Masarykova univerzita

- Sýkora, L. (1993). *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. Praha, Česko: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy
- Sýkora, L., & Posová, D. (2011). Formy urbanizace: kritické zhodnocení modelu stádií vývoje měst a návrh alternativní metody klasifikace forem urbanizace. *Geografie*, 116(1), 1-22.
- Štefánková, M. (2011). *Regionální a sídelní preference obyvatelstva Česka* (Diplomová práce). Univerzita Karlova v Praze, Fakulta přírodovědecká, Česká republika.
- Štefánková, M., & Drbohlav, D. (2014). “Golden Prague”, “a Promised South” and the rest...? Regional and settlement preferences of the inhabitants of Czechia. *Geografie*, 119(3), 218–239.
- Švik, T. (2009). *Regionální a sídelní preference studentů vybraných gymnázií v okresech Olomouc a Šumperk* (Bakalářská práce). Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta přírodovědecká, Česká republika.
- Tolman, E. C. (1948). Cognitive maps in rats and men. *Psychological Review*, 55(4), 189-208.
- Tuan, Y. (1990). *Topophilia: A Study of Environmental Perception, Attitudes, and Values*. New York, The United States of America: Columbia University Press.
- Vágnerová, M., & Csémy, L. (2013). *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha, Česko: Karolinum.
- Vágnerová, M., & Csémy, L. (2018). *Bezdomovectví ve středním věku: Příčiny, souvislosti a perspektivy*. Praha, Česko: Karolinum.
- Vrublová, Y. (2020). *Lidské potřeby a potřeby dítěte*. Opava, Česko: Slezská univerzita v Opavě.
- Zeman, M. (2003). Byty: osobní, nebo družstevní? *Aktuálně.cz*. Dostupné 1.3. 2022 z <https://zpravy.aktualne.cz/finance/byty-osobni-nebo-druzstevni/r~i:article:138301/>
- Zukin, S. (1987). Gentrification: culture and capital in the urban core. *Annual Review of Sociology*, 13(1), 129-147.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Přehled politických označení migrujících	29
Tabulka 2 Průměrné hodnocení životních podmínek v obci/ městě, kde respondenti trvale bydlí podle krajů	49
Tabulka 3 Charakteristika respondentů rozhovorů	63

Seznam obrázků

Obrázek 1 Maslowova pyramida potřeb	14
Obrázek 2 Vývoj vnitřního stěhování obyvatel ČR podle typu stěhování v letech 2004 - 2020	32
Obrázek 3 Vývoj vnitřního stěhování obyvatel ČR podle věku stěhujícího v letech 2004 - 2020	33
Obrázek 4 Typ současného sídla v závislosti na ideálním typu bydlení	37
Obrázek 5 Konkrétní typ současného sídla v závislosti na ideálním typu sídla	38
Obrázek 6 Pohlaví respondentů	43
Obrázek 7 Podíl respondentů z vybraných škol.....	44
Obrázek 8 Podíl respondentů podle ročníku studia	44
Obrázek 9 Preference studia na vysoké škole.....	45
Obrázek 10 Podíl respondentů podle typu bydliště	46
Obrázek 11 Hodnocení životní úrovně domácností respondentů	47
Obrázek 12 Podíl respondentů podle typu sídla, kde bydlí	47
Obrázek 13 Prostředí místa, kde v současné době respondenti trvale bydlí.....	48
Obrázek 14 Vztah respondentů k obci/městu, kde trvale bydlí (možné více odpovědí) 50	
Obrázek 15 S čím si respondenti spojují domov (možné více odpovědí)	50
Obrázek 16 Podíl respondentů podle počtu stěhování mimo obec jejich současného bydliště.....	51
Obrázek 17 Jak dlouho žijí respondenti v místě současného bydliště	52
Obrázek 18 Ideální typ sídla nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech	53
Obrázek 19 V jakém kraji by chtěli respondenti bydlet nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech.....	54
Obrázek 20 Nejméně přitažlivý kraj podle respondentů	55

Obrázek 21 Ideální typ bydlení, ve kterém by respondenti chtěli v budoucnosti trvale bydlet nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech	56
Obrázek 22 Ideální obytné prostředí, ve kterém by respondenti chtěli v budoucnosti trvale bydlet nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech	57
Obrázek 23 Přání respondentů po skončení školy stále bydlet v místě současného trvalého bydliště.....	58
Obrázek 24 Hlediska při výběru trvalého bydliště	59
Obrázek 25 Představa budoucího života a preferované životní styly (maximálně tři odpovědi)	59
Obrázek 29 Ideální typ sídla nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech podle místa studia	61
Obrázek 30 Ideální typ bydlení, ve kterém by respondenti chtěli v budoucnosti trvale bydlet nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech podle místa studia.....	61
Obrázek 31 Ideální obytné prostředí, ve kterém by respondenti chtěli v budoucnosti trvale bydlet nezávisle na příjmech, práci a rodinných poměrech podle místa studia.....	62

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník pro respondenty – studenty středních škol

Příloha A: Dotazník pro respondenty – studenty středních škol

Dobrý den,

Západočeská univerzita v Plzni (katedra geografie na Fakultě ekonomické) pořádá dotazníkové šetření mladých lidí, studentů středních škol, zaměřené na jejich sídelní a bytové preference. Kde žijí a v budoucnosti chtějí žít.

V této souvislosti se na Tebe obracíme s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazníkové šetření je anonymní a bude sloužit výzkumným účelům. Děkujeme Ti za spolupráci.

Prosíme o vyplnění dotazníku do 10. dubna 2022.

doc. RNDr. Jiří Ježek, Ph.D. a Bc. Lenka Šebková

jezekji@kge.zcu.cz

vedoucí projektu

1. Kde v současné době bydlíš?

- Byt v podnájmu/ nájmu
- Byt v osobním vlastnictví
- Družstevní byt
- Podnikový nebo státní byt
- Rodinný dům v nájmu
- Rodinný dům v osobním vlastnictví
- Jiná forma

2. K jakému typu sídla patří obec/ město, kde v současné době žiješ?

- Praha
- Jiné velké město (nad 100 tisíc obyvatel)
- Středně velké město (20 až 100 tisíc obyvatel)
- Malé město (3 až 20 tisíc obyvatel)
- Venkovská obec v blízkosti velkoměsta
- Venkovská obec v blízkosti malého nebo středně velkého města
- Venkovská obec vzdálená od města
- Samota

3. Stěhoval/a ses někdy ve svém životě? Nepočítej stěhování v rámci jedné obce/ města. Kolikrát ses během svého života stěhoval/a?

- Ani jednou
- 1x
- 2x
- 3x
- Vícekrát

4. Jak dlouho žiješ v místě současného bydliště?

- Méně než 1 rok
- 1 až 2 roky
- 3 až 5 let
- 5 až 10 let
- Více než 10 let

5. Jak bys označil/a prostředí místa, kde v současné době trvale bydlíš?

- Samota u lesa
- Typický venkov/ venkovská zástavba
- Městské centrum s historickou zástavbou
- Rušná městská ulice uvnitř města
- Tišší postranní ulice uvnitř města
- Vilová čtvrť, dům se zahradou, v blízkosti parku (uvnitř města)
- Typické městské sídliště
- Na okraji obce/ města nebo za městem
- Blízko továren, skladů, dolů, sociálně vyloučených lokalit, nádraží, dálnice apod.
- Ani jedna z uvedených charakteristik

6. Jak bys zhodnotil/a životní podmínky v obci/ městě, kde trvale bydlíš? Hodnocení jako ve škole. 1= výborné, 5= nedostatečné.

	1	2	3	4	5
Kvalita bydlení (prostorný a světlý byt/ dům, dobrá poloha, zahrada, klid apod.)					
Životní náklady (ceny nemovitostí, nájmu apod.)					
Upravenost, krása, malebnost a čistota prostředí					
Zdravé životní prostředí (ovzduší, hluk, zeleň, voda)					
Sociální prostředí (přátelé/ známí, bezkonfliktní soužití, komunitní život)					
Možnosti trávení volného času (kultura, sport, zábava)					
Školství/ vzdělávací možnosti					

Občanská vybavenost (obchody, služby, zdravotnictví, sociální péče)					
Dopravní dostupnost					
Pocit bezpečí					
Pracovní a podnikatelské možnosti (dobře placená práce, možnost uplatnit vzdělání a kvalifikaci)					

7. Jaký je Tvůj vztah k obci/ městu, kde trvale bydlíš? Je možné více odpovědí.

	Určitě ano	Spíše ano	Tak napůl	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím, nedokážu posoudit
Bydlím zde rád						
Město dobře znám						
Město a jeho okolí se mi líbí						
Problémy obce/ města se mě dotýkají (zajímám se o ně)						

8. Co pro Tebe znamená domov? S čím si ho spojuješ? Je možné více odpovědí.

- S bytem/ domem, kde bydlím
- S ulicí nebo čtvrtí, kde bydlím
- S celou obcí/ městem, kde bydlím
- S krajem, v němž bydlím
- S Českou republikou
- S Evropou
- S celým světem, všude se cítím jako doma
- Nemám pocit, že jsem někde doma
- Nevím, nedokážu odpovědět

9. Kdyby ses mohl/a svobodně rozhodnout (nezávisle na Tvých příjmech, práci, rodinných poměrech), jaký typ sídla by sis v ideálním případě vybral/a?

- Praha
- Jiné velké město (nad 100 tisíc obyvatel)
- Středně velké město (20 až 100 tisíc obyvatel)
- Malé město (3 až 20 tisíc obyvatel)
- Venkovská obec v blízkosti velkoměsta
- Venkovská obec v blízkosti malého nebo středně velkého města
- Venkovská obec vzdálená od města
- Samota u lesa

10. Kdyby ses mohla/a svobodně rozhodnout (nezávisle na Tvých příjmech, práci, rodinných poměrech), v jaké kraji bys chtěl/a bydlet? Je možná pouze jedna odpověď.

- Praha
- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj
- Plzeňský kraj
- Karlovarský kraj
- Ústecký kraj
- Liberecký kraj
- Královéhradecký kraj
- Pardubický kraj
- Vysočina
- Jihomoravský kraj
- Olomoucký kraj
- Zlínský kraj
- Moravskoslezský kraj
- Bavorsko
- Sasko
- Jiná část Německa
- Ostatní země

11. Kdyby ses mohla/a svobodně rozhodnout (nezávisle na Tvých příjmech, práci, rodinných poměrech), v jaké kraji bys rozhodně nechtěl/a bydlet? Jaký region považuješ jako nejméně přitažlivý? Je možná pouze jedna odpověď.

- Praha
- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj
- Plzeňský kraj
- Karlovarský kraj
- Ústecký kraj
- Liberecký kraj

- Královéhradecký kraj
- Pardubický kraj
- Vysočina
- Jihomoravský kraj
- Olomoucký kraj
- Zlínský kraj
- Moravskoslezský kraj
- Bavorsko
- Sasko
- Jiná část Německa
- Ostatní země

12. V jakém typu bydlení bys chtěl/a v budoucnosti trvale bydlet? Kdyby ses mohla/a svobodně rozhodnout, nezávisle na Tvých příjmech, práci, rodinných poměrech.

- Byt v podnájmu/ nájmu
- Byt v osobním vlastnictví
- Družstevní byt
- Podnikový nebo státní byt
- Rodinný dům v nájmu
- Rodinný dům v osobním vlastnictví
- Jiná forma

13. V jakém obytném prostředí bys chtěl/a trvale bydlet? Kdyby ses mohla/a svobodně rozhodnout, nezávisle na Tvých příjmech, práci, rodinných poměrech.

- Samota u lesa
- Typický venkov/ venkovská zástavba
- Městské centrum s historickou zástavbou
- Rušná městská ulice uvnitř města
- Tišší postranní ulice uvnitř města
- Vilová čtvrť, dům se zahradou, v blízkosti parku (uvnitř města)
- Sídlště
- Na okraji obce/ města nebo za městem
- Ani jedna z uvedených charakteristik

14. Chceš studovat vysokou školu? Pokud ano, tak kde? V kterém městě?

- Ne, nechci studovat vysokou školu
- Ano, v Karlových Varech nebo Chebu
- Ano, v Plzni
- Ano, v Praze
- Ano, v Ústí nad Labem
- Ano, v Českých Budějovicích
- Ano, v Brně
- Ano, v jiném městě v České republice

- Ano, v Německu
- Ano, v zahraničí

15. Přál/a by sis po skončení školy stále bydlet v místě současného trvalého bydliště?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Tak napůl
- Spíše ne
- Rozhodně ne
- Nevím, ještě jsem o tom nepřemýšlel/a

16. Jaká hlediska budeš při volbě místa trvalého bydliště zvažovat?

	Rozhodně ano	Spíše ano	Tak napůl	Spíše ne	Vůbec ne
Kvalita bydlení (prostorový a světlý byt/ dům, dobrá poloha, zahrada, klid apod.)					
Životní náklady (ceny nemovitostí, nájmů apod.)					
Upravenost, krása, malebnost a čistota prostředí					
Zdravé životní prostředí (ovzduší, hluk, zeleň, voda)					
Sociální prostředí (přátelé/ známí, bezkonfliktní soužití, komunitní život)					
Možnosti trávení volného času (kultura, sport, zábava)					
Školství/ vzdělávací možnosti					
Občanská vybavenost (obchody, služby, zdravotnictví, sociální péče)					
Dopravní dostupnost					
Pocit bezpečí					

Pracovní a podnikatelské možnosti (dobře placená práce, možnost uplatnit vzdělání a kvalifikaci)					
Rodinné vztahy (rodiče, budoucí partner/partnerka apod.)					

17. Jak si představujete svůj budoucí život? Který životní styl nebo životní styly preferuješ? Uveď maximálně tři odpovědi.

- Soukromý život – žít ve spokojené rodině, podle svého přesvědčení, mít přátele s kterými si rozumím
- Požitkářský život – žít příjemný a život, plný vzrušení, užívat si, mít hezké věci, vydělávat hodně peněz, dosáhnout významného společenského postavení
- Podnikatelsko-manažerský život - mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci, dosáhnout co nejvyššího vzdělání, mít vlastní firmu, kde mohu být svým pánem, podávat perfektní profesionální výkon, vydělávat hodně peněz
- Veřejný život – politická angažovanost, pomáhat rozvoji demokracie, podílet se na zlepšování života v místě bydliště, aktivně se podílet na ochraně přírody
- Náboženský život – žít podle náboženských zásad
- Udržitelný život – žít v přírodě blízkém prostředí, méně spotřeby, méně odpadu, využívání obnovitelných zdrojů energie

18. Chceš nám něco říci o Tvých sídelních a bytových preferencích? Na co jsme se zapomněli zeptat a považuješ to za důležité?

19. Pohlaví:

- Muž
- Žena

20. Navštěvuješ gymnázium v: *

- Aš
- Cheb
- Karlovy Vary
- Praha
- Sokolov

21. Který ročník navštěvuješ?

- První
- Druhý
- Třetí
- Čtvrtý

22. Jak hodnotíš životní úroveň domácnosti, v které žiješ?

- Velmi dobrá
- Spíše dobrá
- Ani dobrá, ani špatná
- Spíše špatná
- Velmi špatná
- Nevím, nedokážu posoudit

Abstrakt

Šebková, L. (2022). *Sídelní a bytové preference středoškolské mládeže* (Diplomová práce), Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, Česko.

Klíčová slova: sídelní a bytové preference, percepce prostoru, bydlení, mládež, Karlovarský kraj, Praha

Diplomová práce se zabývá tématem sídelních a bytových preferencí středoškolské mládeže. Práce se zaměřuje na studenty vybraných gymnázií z Karlovarského kraje a Prahy. Cílem práce je analyzovat jejich sídelní a bytové preference a identifikovat faktory, které jejich preference ovlivňují. Součástí práce je navrhnutí opatření, jak motivovat mladé lidi, aby neodcházeli z venkova do velkých měst a metropolitních regionů a jak motivovat absolventy středních a vysokých škol z Karlovarského kraje, aby kraj neopouštěli. Výsledky práce potvrzují nárůst orientace na ekonomické faktory, s čímž souvisí zvyšující preference velkoměst a Pražského regionu u mladých lidí. Jako nejdůležitější faktory při výběru bydlení se ukázaly životní náklady, bezpečí v místě bydliště, malebnost a upravenost, dobrá dopravní dostupnost a občanská vybavenost. Nejatraktivnějším typem bydlení je vlastnictví rodinného domu.

Abstract

Šebková, L. (2022). *Residential and housing preferences of secondary school youth* (Master's Thesis). University of West Bohemia, Faculty of Economics, Czech Republic.

Key words: residential and housing preferences, perception of space, housing, youth, Karlovy Vary Region, Prague

The Master's thesis deals with the topic of residential and housing preferences of secondary school youth. The thesis focuses on students of selected secondary schools from the Karlovy Vary Region and Prague. The aim of the thesis is to analyse their residential and housing preferences and to identify the factors that influence their preferences. Part of the work is to propose measures to motivate young people not to leave the countryside for big cities and metropolitan regions and to motivate graduates of secondary schools and universities from the Karlovy Vary Region not to leave the region. The results of the work confirm the increase in orientation towards economic factors, which is related to the increasing preference of young people for big cities and the Prague region. Cost of living, safety in the place of residence, picturesqueness and neatness, good transport accessibility and amenities emerged as the most important factors in the choice of housing. The most attractive type of housing is owning a family home.